

LUNDS
UNIVERSITET

Använda DNA från släktforskning för att lösa brott?

En innehållsanalys av nyhetsrapporteringen om dubbelmordet i Linköping

Av: Anna Bojestig och Maja Berggren

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårterminen 2023

Handledare: Michael Molavi

Examinator: Anna Lundberg

Abstract

On the 19 of October 2004 two people in Linköping, Sweden were murdered. Police secured DNA from the perpetrator, however it could not further the investigation since the DNA was not in the police registry. The case remained cold until 2020 when a new method of ancestral DNA was used, referred to as IGG. The method was previously tested in the USA and solved plenty of cold cases. The double homicide in Linköping had been cold for 16 years until a genealogist started to cooperate with the police. The police tracked the perpetrator down through DNA uploaded to family tree websites, and he was arrested.

The aim of this essay is to describe the discourse regarding the use of investigative genetic genealogy, as well as how the eventual infringement of personal integrity is described. IMY, The Swedish Authority for Privacy Protection's, has forbidden usage of this method, on the grounds that it contravenes the laws about privacy and processing of data. A discourse analysis is used to answer the research questions, based on information from news articles.

The majority of articles emphasize that using IGG has societal benefits. Police, prosecutors and inhabitants consider IGG an effective tool and a new opportunity for investigations. The amount of articles that concern societal benefits outnumber the ones mentioning integrity. The political interest is topical and a biometrical investigation is ongoing, deciding whether the method will be accepted again or not.

Previous research and the results indicate that there is an ongoing debate surrounding IGG with regards to integrity. Many supporters of the method put their faith in the ongoing investigation due to the method's effectiveness. Therefore, the results of the biometric investigation will be highly relevant and interesting for the future use of IGG, when it is presented on the 20 of June 2023.

Ordantal: 14 999

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Dubbelmordet i Linköping	7
1.2 Problemformulering	9
1.3 Syfte och frågeställning	9
1.4 Rättssociologisk relevans	10
1.5 Avgränsningar	11
2. Bakgrund	11
2.1 Rättsläget i Sverige	12
2.1.1 Brottsoffstatistiken (2018:1177)	12
2.1.2 Dataskyddsförordningen (GDPR)	13
2.1.3 Sammanfattning av lagstiftningen	15
2.1.4 Polisens pilotstudie "Dna-spår och släktforskning: Användning av släktforskningsdatabaser i brottsutredande syfte"	16
2.1.5 Biometriutredningen (Ju 2021:05)	20
2.2 Tidigare forskning	20
2.2.1 Sökprocess	20
2.2.2 Deskriptiv analys	21
2.2.3 Tematisk analys	21
3. Teoretiska utgångspunkter	28
3.1 Motivering av teori	28
3.2 Surveillance theories	28
3.2.1 Teoretisk bakgrund	28
3.3 Dataveillance	29
4. Metodbeskrivning	32
4.1 Val av metod - Tematisk innehållsanalys	32
4.1.1 Metoddiskussion	32
4.2 Tillvägagångssättet	33
4.2.1 Urval och bortfall	34
4.3 Reliabilitet och validitet	35
4.4 Etiska reflektioner	35
5. Resultat	36
5.1 Samhällsnytta	36
5.1.1 Metodens förutsättningar och begränsningar	39
5.1.2 Nya möjligheter	40
5.1.3 Prevention	41
5.2 Integritet	42
5.2.1 Samtycke	44
6. Analys	44
6.1 Samhällsnytta	44

6.1.1 Samhällsnytta kopplat till teori	46
6.2 Integritet	47
6.2.1 Integritet kopplat till teori	48
7. Diskussion	49
8. Slutsatser	51
8.2 Framtida forskning	52
9. Referenslista	53
9.1 Litteratur	53
9.2 Vetenskapliga artiklar	53
9.3 Rättskällor	55
9.4 Rapporter	56
9.5 Internetkällor	56
9.6 Tidningsartiklar	58
Bilagor	64

Begrepp och förkortningar

Brottskod - Används inom rättsväsendet. Koden beskriver vilket typ av brott det gäller samt kan ge mer ingående information om exempelvis ålder och kön på gärningsmannen. Det är poliser, tull, åklagare, ekobrottsutredare och kustbevakningen som registrerar dessa koder (BRÅ, 2023).

Combined DNA Index System (CODIS) - En amerikansk databas över DNA-profiler, som är skapade och finansierad av FBI (FBI, u.å).

Dataskyddsförordningen (GDPR) - En förordning som kom till för EU-länder i syfte att skydda personliga uppgifter, men även för att skydda grundläggande rättigheter (IMY, 2022).

Deoxiribonukleinsyra (DNA) - Synonymt ord för individers arvs massa, vilket utgör en människans komposition och kan förefinnas i varje människas celler och nödvändiga för cellreproduktion (Nationalencyklopedin, u.å).

DNA-profil - Resultatet av den laboratorieprocess av DNA-strängens byggstenar som påvisar skillnader från person till person (Nationalencyklopedin, u.å).

Etiska rådet - En del av socialstyrelsen som är rådgivande gällande etiska frågor för myndigheter som handlar inom socialtjänst, sjuk- och hälsovård samt tandvård. Syftet är att föra en dialog och bidra med reflektioner kring etiska frågor (Socialstyrelsen, 2021).

Familjesökning - En sökning efter familjemedlemmar till personer vars DNA finns på en brottsplats. Sökningen genomförs med hjälp av polismyndighetens egna DNA-register och används vid DNA-spårning gällande grova brott såsom mord, dråp och grova sexualbrott (NFC, 2022).

FamilyTreeDNA (FTDNA) - Kommersiellt företag baserat i USA, som erbjuder släktforskning utifrån dna som tjänst (Peter Sjölund, 2019).

GEDmatch - Kommersiell databas baserat i USA som erbjuder släktforskning, som tillåter viss polisiär användning av deras register för jämförelser (GEDmatch, u.å).

Integritet - Rätten till respekt inför individers frihet samt deras värdighet, och rätt att inte utsättas för handlingar vilket kränker dessa saker (Nationalencyklopedin, u.å).

Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) - Syftet med denna myndighet är att trygga individers integritet, främst deras personuppgifter, och garantera skydd och korrekt hantering av dessa (IMY, 2023).

Nationellt forensiskt centrum (NFC) - En särskild avdelning inom polisen med syftet att analysera forensiskt material, objektivt från polisens verksamhet (Nationalencyklopedin, u.å).

Rättsmedicinalverket (RMV) - En expertmyndighet inom rättsväsendet som har ansvar för rättspsykiatri, rättsmedicin, rättskemi och rättsgenetik (RMV, 2023).

Svensk författningssamling (SFS) - Ett samlat verk som innehåller lagar, visst material från myndigheter samt förordningar. I undantagsfall kan även tillkännagivanden göras i denna samling (Svensk författningssamling, u.å.)

Utredande genetisk genealogi (IGG) - Processen att använda genetisk genealogi i polissammanhang för utredningssyfte (Fagerholm, Ansell, Tillmar & Staaf, 2020).

1. Inledning

Den inledande delen avhandlar en beskrivning av dubbelmordet i Linköping som är uppsatsens utgångspunkt. Vidare återfinns problemformulering, syfte och frågeställningar i denna del.

1.1 Dubbelmordet i Linköping

Morgonen den 19 oktober 2004 mördades en pojke och en kvinna i Linköping (TV4, 2020). Mordet var ett knivdåd som skedde mitt på öppen gata, där båda offrena var okända för mördaren. Pojken avled omgående medan kvinnan var kontaktbar när polisen kom till platsen. Kvinnan gav signalementet att gärningsmannen var i 20-årsåldern, mellan 180 och 190 cm lång, bar en mörkblå mössa och lämnade brottsplatsen till fots. Senare hittades den blåa mössan på marken utanför en närliggande butik. Även mordvapnet återfanns en bit från brottsplatsen. Båda föremålen hade blod på sig, men varken från pojken eller kvinnan utan en tredje part, vilket direkt konstaterades tillhöra gärningsmannen. Utredningsteamet i Linköping ansåg att gärningsmannens beteende var av ett icke-rationellt slag (TV4, 2020). Detta eftersom han ansågs lämna enkla spår efter sig, samt att upptäcktsrisken var stor då dådet genomfördes nära ett sjukhus och i ett villaområde där många bostäder hade fönster ut mot mordplatsen. Gärningsmannen ansågs därmed med stor sannolikhet lida av en psykisk sjukdom. Brottsutredningen innefattade dörrknackningar runt om i Linköping, över 800 topsningar och 700 förhör, men ingen gärningsman kunde hittas (TV4, 2020).

Våren 2018 skedde ett genombrott inom genetisk genealogi i USA (TV4, 2020). Släktforskare upptäckte att deras forskningsteknik för att hitta okända fäder likväl kunde användas för att hitta potentiella gärningsmän. Släktforskare innehar mer omfattande kompetens var beträffar analysering av DNA jämfört med polisen. En DNA-spiral består av en halv miljon molekyler. Vid en polisiär analys testas denna spiral på 15 ställen, medan en släktforskare kan testa den på 75 0000 ställen (TV4, 2020).

Metoden prövades och den kända *The Golden State Killer* kunde gripas (Snarud, 2019). Han hade genomfört över 100 brott inkluderat våldtäkter, mord och brott där alla spår kunde härledas till samma gärningsman, men eftersom han inte fanns i polisens register

kunde inget gripande ske, vilket ledde till att även detta fallet blev kallt. Efter 30 år kunde brottsutredare med hjälp av databasen GEDmatch identifiera Joseph Deangelo som gärningsman (Snaprud, 2019). På grund av framgångarna i USA väcktes intresset för svenska poliser att använda sig av denna metod (Snaprud, 2019). År 2020 inledde polisen tillsammans med släktforskaren Peter Sjölund, i rollen som konsult, ett samarbete för att utreda dubbelmordet i Linköping.

Bevis från brottsplatsen blev utgångspunkten för denna process. En DNA-profil sammanställdes med hjälp av DNA som hittades på mössan och mordvapnet och skickades sedan till USA för att genom GEDmatch hitta matchningar (Snaprud, 2019). Första utskicket visade sig inte vara av den kvalitet de hoppades på och ingen gärningsman kunde identifieras. En ny sammanställning gjordes med hjälp av ytterligare DNA från blodiga löv från mordplatsen samt hårstrån från mössan. Den nya DNA-profilen skickades tillbaka till USA och resultatet påvisade matchningar med invånare kring Linköping (TV4, 2020).

Peter Sjölund påbörjade sin sökprocess, och fann en koppling mellan två släkter på 1700-talet (Snaprud, 2019). Han konstaterade att det enbart kunde finnas en anhörig som enade de två släkterna. Slutligen fann han ett syskonpar som var kopplat till de båda släkterna som var födda på 80-talet. Det betyder att syskonen var 20 år vid mordtillfället vilket stämmer överens med vittnesutsagan. Från ett tips av en före detta kamrat blev den ena brodern högaktuell, genom hans avvikande beteende samt stora intresse för knivar. Polisen valde att kalla in denna broder, Daniel Nykvist, på förhör. Den slutliga DNA-profilen visade sig sedan vara hundra procentiga med Daniels (TV4, 2020).

Under förhöret informerade förhørsledaren att han var misstänkt (TV4, 2020). Han frågade Daniel om hans inställning till misstanken, varpå han svarade "skyldig". Mordgåtan var löst med hjälp av DNA från släktforskningsdatabaser och Peter Sjölunds hjälp. Det här fallet blev det mest omfattande i svensk polishistoria, efter mordutredningen av Olof Palme (TV4, 2020).

1.2 Problemformulering

I dagens Sverige har inte poliser kompetens för att finna gärningsmän med hjälp av DNA från släktforskningsdatabaser. Utredarna för dubbelmordet i Linköping ansåg själva att anlita en konsult inom släktforskning var den enda utvägen för att lösa mordet (TV4, 2020). Denna metod har visats även haft positiva effekter i USA för att till slut lösa grova brott inkluderat mord och grovt sexuellt våld, som en sista utväg i de fall som blivit kalla (Snaprud, 2019). Efter att denna metod användes för att lösa dubbelmordet i Linköping gjorde Integritetsmyndigheten, IMY (2021a), ett uttalande där metoden bedömdes som otillåten. Kalla fall-gruppen som hoppades mycket på etableringen av den här typen av tillvägagångssätt uttryckte en förtvivlan. IMY menade att utredande genetisk genealogi inte utformats i enlighet med brottsdatalagen, samt att behandlingen av sådana personuppgifter inte är tillåtna för NFC (IMY, 2021a).

Metoden att använda sig av utredande genetisk genealogi har påvisats medföra positiva effekter vid lösandet av kalla fall. Trots positiva effekter är det emellertid inte okontroversiellt att använda sig av DNA från släktforskningsdatabaser baserat på IMYs uttalanden om att denna metod strider mot lagar gällande personuppgiftsbehandling och inskränker den personliga integriteten (Smer, 2021).

Genom att dubbelmordet i Linköping är det enda fallet i svensk kontext där metoden prövats kommer åsikter om metoden att centreras kring det fallet.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att beskriva diskussionen kring användningen av utredande genetisk genealogi, samt hur det eventuella intrånget i den personliga integriteten beskrivs. Det skälet hänvisas till som främsta anledningen till varför IMY avrått från att använda metoden, då den strider mot lagar om integritet och behandling av uppgifter. Den tematiska innehållsanalysen kommer ta avstamp i ett antal nyhetsartiklar från valda nyhetskällor.

Syftet mynnar därmed ut i följande frågeställningar:

1. Vilka teman presenteras i nyhetsartiklar från SVT, Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter angående användandet av IGG som brottsutredande metod för att lösa dubbelmordet i Linköping?
2. Hur ställer sig dessa teman mot varandra?

1.4 Rättssociologisk relevans

Arbetet är av rättssociologisk relevans då det tar avstamp i hur formella normer kan vägas mot sociala normer. Det finns olika åsikter kring IGG som metod och huruvida den bör tillåtas eller ej. Å ena sidan kan den ses som ett viktigt verktyg och som en ny möjlighet för polisen att genomföra sitt arbete, medan å andra sidan kan användningen av släktforskningsdatabaser för utredningssyfte betraktas som ett integritetsintrång. Potentiellt kan metoden bidra till att de formella normerna stärks och upprätthålls, eftersom det finns mer möjlighet att identifiera en gärningsman för ett brott där DNA finns. Inrättandet av en sanktion kan få effekt genom övervakning eller genom moraliskt inflytande (Baier, Nafstad & Svensson, 2018. ss. 16-17).

De fördelar som finns med IGG måste dock vägas mot det integritetsintrång som metoden eventuellt kan betraktas utgöra, och huruvida användningen är i enlighet med de regler som finns. Sökningar på DNA i släktforskningsdatabaser innebär ofrånkomligen att andra personer kommer involveras genom att deras DNA-profiler används för sökningen, och hur de upplever är inte negligerbart.

IMY gjorde utlåtandet att metoden inte är tillåten enligt svensk lag, vilket stoppade polisen från fortsatt användning av IGG. Däremot är det ett antal personer som betraktar fördelarna med metoden som större än nackdelarna och önskar en lagändring för att få tillåtelse att använda metoden. Främst denna aspekt av hur människors åsikter kan påverka de formella normerna är rättssociologiskt relevant, eftersom det är en av de relationer inom den rättssociologiska normmodellen (Baier, Nafstad & Svensson, 2018. s. 17). Rättssystemet och dess rättsregler påverkas av den allmänna opinionen och vice versa, där det råder en växelverkan (Baier, Nafstad & Svensson, 2018. s. 11).

1.5 Avgränsningar

Denna uppsats kommer enbart att fokusera på den svenska diskussionen kring användningen av utredande genetisk genealogi. På grund av tidsramen och omfattningen av uppsatsen har en geografisk avgränsning gjorts för hur denna metod kan utvärderas enbart utifrån en svensk geografisk kontext. Vidare har ett urval av nyhetssidor gjorts för att begränsa mängden material och för att kunna säkerställa dess tillförlitlighet. Detta motiveras av att kunna ge en helhetsbild om ämnet från dessa aktörer, men samtidigt kunna möta tidsramen för arbetet och att arbetet ska kunna vara genomförbart.

Angående lagarna som presenteras är några av dem inaktuella eller ändrade genom följande lagändringar, men vilka inkluderats eftersom de var gällande när beslutet togs för att genomföra pilotprojektet och sedermera utgjorde underlag för motiveringen att metoden ej hade rättslig grund. Därutöver är lagarna enbart inkluderade för att bidra med en bakgrund, och inte ämnade att vara en rättsutredning. Genom att uppsatsen ej har ett juridiskt fokus vilket motiverar en begränsning av den juridiska bakgrunden som inkluderas.

Uppsatsen kommer ha ett fokus på integritet eftersom detta skäl är det som främst anförts till varför metoden ej tillåts. Detta kan medfölja att andra relevanta argument emot metoden inte diskuteras, men valet motiveras av tidsramen för arbetet, att integritetsaspekten kan undersökas djupgående samt att integritet betonas vara det viktigaste argumentet mot IGG.

2. Bakgrund

Bakgrunden kommer att omfatta dels rättsläget i Sverige utifrån lagar och material från myndigheter, och dels den tidigare forskningen som finns för området angående personlig integritet.

2.1 Rättsläget i Sverige

I följande avsnitt kommer rättsläget i Sverige beskrivas. Detta med beskrivning av relevanta lagar, Integritetsmyndighetens uttalande om den utredande genetisk genealogins olaglighet samt polisens pilotprojekt om att använda sig av DNA-spår från släktforskningsdatabaser i brottsutredande syfte. Lagarna är enbart ämnade att ge bakgrund och inte utöver det bidra till uppsatsen.

2.1.1 Brottsdatalagen (2018:1177)

Brottsdatalagen (SFS: 2018:117) ämnar att skydda personers rättigheter och friheter när det gäller myndigheters behandling av dess personuppgifter för att förhindra och utreda brott samt lagföra eller verkställa straffrättsliga sanktioner. Lagen gäller när behöriga myndigheter behandlar personuppgifter för att upprätthålla allmän ordning, säkerhet, samt vid brottspreventionen. Behandling av personuppgifter kan förslagsvis innefatta insamling, strukturering, bearbetning, registrering, utlämnande och spridning av information. Vid regeringens förslag om verkställande av lagen framgick även att lagen ska agera subsidiärt till annan lag eller förordning, vilket innebär att lagens bestämmelser inte ska appliceras om det finns avvikande bestämmelser i annan lag som strider mot brottsdatalagen. Då ska istället den andra lagen tillämpas (SFS: 2018:117).

Lag (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område

Angående behandling av data, specifikt register, råder särskilda regleringar för polisen. Lag (2018:1693) kompletterar brottsdatalagen SFS: 2018:1177, och innehåller specifika bestämmelser för polismyndigheten, ekobrottsmyndigheten och säkerhetspolisen. För polismyndigheten gäller denna behandling av personuppgifter att förebygga, förhindra, utreda och lagföra brott, bibehålla allmän ordning och säkerhet, samt verkställa skatteindrivning. Enligt 5 kap. 1 § har polismyndigheten rätt att föra register över DNA-profiler utifrån fyra syften, som citeras som följande:

1. förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet
2. utreda eller lagföra brott,
3. fullgöra förpliktelser som följer av internationella åtaganden, och
4. underlätta identifiering av avlidna personer. (SFS: 2018:1693).

Det finns olika register, med varierande regler, som får föras av polisen.

Polismyndigheten har enligt SFS: 2018:1693 rätt att föra tre register, dna-registret, utredningsregistret samt spårregistret. I dna-registret tillåts polismyndigheten spara profiler som samlats in från personer vars domar trätt i laga kraft samt överstiger böter som påföljd, eller de som genom strafföreläggande erhållit villkorlig dom. I registret får det enbart förekomma information angående individens identitet och inga individuella egenskaper, information om det ärende som ligger till grund för profilens uppkomst, samt brottskoden (SFS: 2018:117). Utredningsregistret innehåller prover från individer som är skäligen misstänkta för brott med fängelse som påföljd. I likhet med dna-registret gäller samma principer för vilken information som får medfölja DNA-profilen. Spårregistret innehåller DNA-profiler som tillkommit under en brottsutredning, men där avsättaren ej är identifierad. Annan information som tillåts förekomma i registret är upplysningar om fallet profilen kopplats till, samt brottskoden. De jämförelser som får göras med DNA-profiler från spårregistret register är följande, citerat:

1. som inte kan hänföras till en identifierbar person,
2. som finns i dna-registret, eller
3. som kan hänföras till en person som är skäligen misstänkt för brott (SFS: 2018:1693).

Angående tidsperioden för hur länge dessa uppgifter får sparas så skiljer det sig för de olika registerna. För provtagning i en utredning får DNA-provet endast analyseras för det syfte som provet togs för, och inget annat syfte (SFS: 2018:1693).

2.1.2 Dataskyddsförordningen (GDPR)

Dataskyddsförordningen beskriver personuppgiftshantering, och vad som utgör en laglig behandling av uppgifterna (EUR-Lex, 2016). Europaparlamentet samt den Europeiska unionens råd har valt att anta denna nya förordning baserat på följande skäl: skyddet av behandling av personuppgifter anses vara en grundläggande rättighet, dessa rättigheter bör skyddas oavsett land vilket bidrar socialt och ekonomiskt, samt en harmonisering av lagarna mellan medlemsstaterna. Individens intresse ska prioriteras i avseendet av behandlingen av uppgifterna, men denna rättighet till skydd är ej absolut utan beroende av proportionalitetsprincipen. Det finns utrymme staterna emellan för

att utbyta information, för att kunna fullfölja myndighetsuppgifter eller uppdrag i ett annat EU-land (EUR-Lex, 2016).

GDPR som ramverk för behandlingen av personuppgifter motiveras av den ökade mängd information som numera förflyttas mellan länder, och som skapat nya utmaningar (EUR-Lex, 2016). De grundläggande principerna av denna nya förordning, som sammanfattats av IMY (2021b), är följande: lagstöd måste finnas för att hantera personuppgifter, uppgiftsinsamlandet måste ske med visst syfte och vara berättigat, uppgiftsinsamlandet ska ej sträcka sig över det som krävs enligt syftet, säkerställa riktigheten av personuppgifterna. Därutöver ska uppgifterna raderas när de inte fyller något syfte, personuppgifterna ska skyddas mot obehörig åtkomst, och slutligen ska syftet kunna motiveras enligt dataskyddsförordningen och sker enligt dessa föreskrifter (IMY, 2021b).

Det finns riktlinjer för att uppgiftsbehandlingen ska vara tillåten. Behandling av uppgifter är lagligt enbart om minst ett av följande sex kriterier är uppfyllda, som beskrivs av EUR-LEX (2016) i artikel 6: *Laglig behandling av personuppgifter* : 1) Samtycke från enskild person har lämnats för viss behandling, 2) behandling av uppgifterna är en del av en process som den enskilde har samtyckt till eller ligger till grund för en process som den enskilde initierat, 3) behandling krävs för att fullfölja något som den enskilde är rättsligt ålagd, 4) behandling måste ske utifrån behovet att skydda andra intressen antingen för uppgiftslämnaren eller någon annan, 5) behandling sker som en del av den enskildes myndighetsutövning eller är av allmänintresse, och 6) behandling sker till följd av ett enskilt eller tredje parts ändamål, som berättigas enligt en avvägning mellan individens rättigheter, intressen och friheter mot tredje partens intresse (EUR-Lex, 2016).

Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning

Lag 2018:218, även kallad dataskyddslagen, är enligt IMY (2022) en kompletterande förordning till GDPR, och innehåller bestämmelser främst avsedda för svensk rätt. Den konstaterar bland annat de undantag som tillåts och vilka sanktioner som överträdelse av lagen kan komma att innebära. Undantag som görs i Sverige är att differentierade

riktlinjer bör tillämpas för personuppgifter som behandlas inom säkerhetspolisen, försvarsmakten eller försvarets radioanstalt (SFS 2018:218).

Denna lag, 3 kap. 3 § uttrycker särskilda situationer där personuppgifter får behandlas av myndighet (SFS 2018:218). Vilka är följande: då det är av allmänt intresse att göra så, uppgifterna har överlämnats åt myndighet eller behöver lagligt hanteras av dem, och slutligen då det är av allmänt intresse och kan bedömas inte utgöra ett otillbörligt integritetsintrång. Däremot konstateras det att om uppgifterna överlämnats eller måste behandlas att det i sådana fall är "förbjudet att utföra sökningar i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter" (SFS:2018:218). Andra utöver myndigheter har rätt att behandla dessa uppgifter, om det finns rättsligt stöd och dessa andra kan jämföras med en myndighet. Angående integritetsuppgifter kopplade till lagöverträdelser lämnas utrymme för myndigheter att hantera dessa. Även andra utöver myndigheter kan behandla dem under uttryckta förhållanden.

2.1.3 Sammanfattning av lagstiftningen

Angående integritetsskydd, främst i avseendet av uppgiftsbehandling, råder följande lagstiftning sammanfattat: Brottsdatalagen (SFS: 2018:117) beskriver under vilka förhållanden som myndigheter har rätt att behandla personuppgifter. Behandlingen ska ske i syfte att förhindra brott, i utredningssyfte, eller för att lagföra och verkställa straff. Flera handlingar avses med behandling, såsom insamling och bearbetning. Som komplement för denna lag finns SFS:2018:1693, som omfattar bland annat Polismyndighetens bestämmelser angående behandling av personuppgifter. Det finns tre polisregister som har rätt att föras utifrån fyra syften. GDPR är den europeiska lagstiftningen som styr laglig behandling av personuppgifter (EUR-Lex, 2016). Individens intresse ställs främst, men enligt proportionalitetsprincipen kan detta intresse bortprioriteras. GDPR beskriver riktlinjer för laglig behandling av personuppgifter, där en av sex kriterier måste uppfyllas. Dataskyddslagen (SFS 2018:218) kompletterar GDPR, och är anpassad specifikt för svensk kontext. I denna konstateras situationer där behandlingen av personuppgifter är tillåten.

2.1.4 Polisens pilotstudie ”Dna-spår och släktforskning: Användning av släktforskningsdatabaser i brottsutredande syfte”

Vid introduktionen av utredande genetisk genealogi (IGG) genomförde polisen ett pilotprojekt. Metoden genetisk genealogi innebär att använda DNA i syftet av släktforskning och att kartlägga exempelvis individers etniska ursprung eller familjebakgrund (Fagerholm et al., 2020). Utredande genetisk genealogi är samma metodik men använt i utredningssyfte. Med bakgrund i en tidigare rättsutredning valdes dubbelmordet i Linköping år 2004 ut som ett lämpligt pilotärende för att utveckla metodanvändningen i Sverige (Fagerholm et al., 2020).

Populariteten av metoden härstammar från USA, där ett uppmärksammat fall kunde lösas genom användningen av IGG enligt Fagerholm et al. (2020). Denna händelse väckte svenska polisens intresse för att bruka samma metod. En förfrågan skickades därigenom till NFC (nationellt forensiskt centrum), specifikt dess rättsavdelning, för att juridiskt överse möjligheten att använda IGG i svenska rättsutredningar. Rättsmedicinalverket (RMV) hjälpte dem och de skapade tillsammans en utredning för att kunna använda samma metodik i Sverige. Denna utredning benämndes som ”Dna-spår och släktforskning”, och fastställdes 2019 (Fagerholm et al., 2020). Några etiska aspekter kom i anspråk angående metodanvändningen, och det beslutades att frågan om fortsatt användning skulle fattas efter vidare beaktning (Fagerholm et al., 2020).

Vilka fall som metoden kunde aktualiseras för utreddes också av polisen. Det görs en fallutvärdering utifrån ”rättsliga, utredningsmässiga och forensiska kriterier och förutsättningar” (Fagerholm et al., 2020. s. 2). Från dessa beslutas det huruvida metoden bör användas eller ej. Kriterierna som uppställdes för att göra ett urval av lämpliga fall är följande: enbart grova brott av sexuell eller våldsam karaktär, användningen av IGG anses kunna gynna utredningen, tidigare sökningar i andra tillgängliga register har gjorts samt att andra uttömmande utredningsinsatser redan genomförts, tillgängligheten av godtyckliga DNA spår finns att tillgå, andra databaser som används har likvärdig hantering och kvalitet som NFC, samt övriga förutsättningar för att kunna genomföra denna typ av sökning finns. Dessa kriterier har valts ut för att bedöma insatsens proportionalitet och ställa fallets karaktär i förhållande till det integritetsintrång som görs (Fagerholm et al., 2020).

Inför användningen av denna metod diskuterades etiska dilemman i ett sammanträde mellan rättsavdelningen och det etiska rådet på deras ordinarie möte år 2018 (Fagerholm et al., 2020). Rättsutredningen konkluderade att vidareutvecklingen av metodanvändningen skulle ske genom ett pilotfall, där frågan om fortsatt svensk användning skulle fattas därefter. Tidigt 2019 fattades beslutet av avdelningschefen vid NFC att ett pilotprojekt skulle genomföras, och senare i juni fastställdes dubbelmordet i Linköping som föremål för pilotprojektet. Fallet uppfyllde kriterierna där uppklaringen av brottet ansågs viktigare än individens skydd mot integritetskränkning. Syftet med pilotprojektet var att genom pilotfallet utveckla men också pröva den metod som utarbetats, vilket var en utvidgad DNA-analys i släktforskningsdatabas. Därefter skulle resultaten av sökningarna överlämnas till polisen för vidare spaning. Ett vidare mål under processen var att identifiera potentiella problem angående hanteringen av personliga uppgifter och hur datan behandlades i denna typ av process, huruvida metoden är användbar och möjlig att genomföra samt slutligen överse fördelningen av arbetsbördan vilket beskrivs av Fagerholm et al. (2020).

Vid sökningar i släktforskningsdatabaser valdes flertalet av dem bort eftersom deras användarvillkor inte öppnar upp möjligheten för polisiär användning (Fagerholm et al., 2020). Därigenom valdes två databaser ut, FTDNA och GEDmatch, för att kunna jämföra den genetiska profilen från dubbelmordet. Utifrån en DNA sökning kunde gärningsmannens härkomst härledas till ett visst geografiskt område, som släktforskaren därigenom kunde utgå ifrån. Sökningen kompletterades med DNA från polismyndighetens egna anställda samt andra personer, vilka alla kom från samma område enligt Fagerholm et al. (2020). Utifrån sökningar i databasen kunde ett släkträd börja skapas, där det slutligen återstod två bröder. Dessa möjliga kandidater överlämnades till polisen.

Från denna pilotstudie har följande reflektioner gjorts (Fagerholm et al., 2020): Att det är ett väldigt bra verktyg för brottsuppklaring och möjligen ett av de mest kraftfulla verktygen någonsin för detta syfte. Möjligheter att numera göra samma sökningar är försvårade efter förändrade användarvillkor eller övriga förändringar inom databasen. Det finns problem med säkerheten var beträffar släktforskningsdatabaserna. Kvaliteten och kvantiteten av DNA är en viktig förutsättning för IGG. Det måste finnas relevant

underlag i databaserna att jämföra mot. Risken finns för vilseledande spår. Vikten av bekräftelse från släkträffar via direkt DNA-topsning.

Angående proportionalitet av åtgärderna i förhållande till brottet har avgränsningen gjorts till att metoden endast ska vara tillämpningsbar för grövre brottslighet (Fagerholm et al., 2020). Detta eftersom metoden behandlar känsliga uppgifter. Uppklaringen av brott, och därigenom samhällsnyttan, bedöms väga tyngre än det integritetsintrång som eventuellt görs. Eftersom det inte bara är gärningsmannens genetiska information som behandlas, utan även andra personer, är hanteringen av dessa uppgifter av än större vikt enligt polisens bedömning (Fagerholm et al., 2020). I samverkan med etiska rådet har frågan om stöd i lagrum uppkommit, där avsaknaden av lagstöd kräver tydliga riktlinjer för användning. De etiska aspekterna, specifikt integritet, är av största intresse inför användningen av metoden.

I rättsutredningen har flertalet olika personer medverkat däribland förundersökningsledaren vid tillfället, kriminaltekniker samt utredare vid region Öst, juridisk företrädare för rättsavdelningen, Linköpings kammaråklagare, samt expertis från Rättsmedicinalverket (Fagerholm et al., 2020). Därtill har projektet inkluderat expertis för genealogi och DNA-analys.

Polisens summering av projektet är att metoden enbart bör användas för utredningen av grova brott (Fagerholm et al., 2020). Flertalet kriterier har uppkommit under arbetets gång som måste tas i beaktning innan metoden används fortsättningsvis. Sedan finns det flertalet specifika krav för vilka fall som metoden kan användas för, samt att ansvaret för urvalet av fall ska tilldelas en specifik myndighet.

Integritetsmyndighetens yttrande angående användningen av IGG

Polismyndigheten tillfrågade IMY för ett yttrande angående användningen av utredande genetisk genealogi, främst angående behandlingen av personuppgifter hos NFC (IMY, 2021a). Bakgrunden för detta yttrande är att polisen vill samråda med IMY för att förändra hur personuppgifter hanteras vid NFC. Detta för att lösa fall där andra utredningsåtgärder inte lyckats. Polisen hade vid tidpunkten för yttrandet genomfört ett pilotprojekt, som beskrivs ovan, där IGG använts. Då gjordes bedömningen att samråd

med IMY inte var nödvändigt, eftersom det inte ansågs vara ett integritetsintrång. Syftet med tillfrågan om ett yttrande har varit att polisen uppfattat metoden som annorlunda från tidigare möjliga insatser, och att inför användningen i fler tilltänkta fall behöver de samråda kring metoden. Polisen bifogade ”konsekvensbedömning, rättsutredningar och en rapport” (IMY, 2021a. s. 2) i sin tillfrågan.

IMY (2021a) gör summerat följande yttrande om polisens tilltänkta metod: Metoden innebär risk för integritetsintrång för släkforskningsanvändare. Polisen borde ha rådfrågat IMY vid pilotprojektet, eftersom detta inte utgör något undantag. Ny teknik medför ytterligare risker, och därigenom är det nödvändigt för dem att granska metoden av integritetsskäl. IGG innebär enligt IMY (2021a), som polisen också bedömt, att det som behandlas är genetisk information enligt brottsdatalagen. Däremot bedömer de, till skillnad från Polismyndigheten, att den analys som sker i senare skede genom utlämningen av DNA-profil till annan än NFC inte kan styrkas rättsligt (IMY, 2021a).

På grund av det bristande rättsliga underlaget för användning av IGG har IMY (2021a) valt att inte ingående beskriva eller pröva de kriterier som finns för vilka fall som skulle kunna aktualiseras för IGG. Brottsdatalagen konstaterar ett uttryckt förbud från att söka i databaser med särskilda personuppgifter för att därigenom identifiera ett urval. Det undantag som finns för NFC:s sökningar i egna databaser är inte tillämpningsbart i denna situation. IMY (2021a) motsätter sig polisens bedömning att sökningar med dessa uppgifter skulle utgöra ett undantag av lagen utifrån användarvillkoren som tillåter sådan användning. Det saknas stöd för sådan tolkning. Vidare görs tolkningen att sökförbudet är mer omfattande än polisens tolkning, och att undantag måste vara uttryckligt formulerade för att kunna tillämpas (IMY, 2021a).

Därför bedömer IMY (2021a) att metoden inte är tillåten enligt hur regelverket för närvarande är formulerat. De bedömer att utan ändring kan metoden ej tillåtas. Andra aspekter som nämns är hur överföringen av personuppgifter till annan part ska tillämpas restriktivt, och inte i så stor omfattning som metoden hade inneburit. I övrigt är hanteringen av personuppgifterna hos privata företag en annan komplexitet, och huruvida de tillgodoser tillräckligt skydd för dem (IMY, 2021a).

2.1.5 Biometriutredningen (Ju 2021:05)

Biometriutredningen syftar till att utreda vilka förutsättningar som finns angående möjligheterna att använda biometri i brottsbekämpande syfte (Dir. 2021:31). Det högre ändamålet är att fler brottsmisstänkta ska kunna identifieras genom ökad användning av biometri. Utredningen syftar främst att framlägga förslag för fyra saker:

Tillvägagångssättet för 1) insamlingen samt 2) registreringen av biometrisk data hos polisens register ”på ett mer enhetligt, heltäckande och ändamålsenligt” (Dir. 2021:31), 3) vilka polisiära sökningar som tillåts med biometrisk data i syfte att identifiera misstänkta, och slutligen 4) ”lämna nödvändiga författningsförslag” (Dir. 2021:31). Utredningen ska ta i beaktning avvägningen mellan integritet och brottsbekämpning.

Bakgrunden för metoden är att den nya brottsutveckling som skett de senaste åren kräver nya former av insatser (Dir. 2021:31). Biometriska uppgifter bedöms vara en värdefull tillgång för polisen, i syfte att identifiera personer samt bidra till fler fällande domar. Denna snabba tekniska utveckling under senare år kräver ytterligare reglering än den som finns inom dels rättegångsbalken och dels dataskyddslagstiftningen. Trots att brottsdatalagen, samt polisens version av den, är relativt nytillkomna lagstiftningar är mycket av deras innehåll hämtat från annan lagstiftning. Dessa har skapats under en tid då de tekniska möjligheterna var skilda från dagens, och så även brottsligheten, från nutida samhället. Utredningen förväntas kunna presenteras 20 juni 2023 (Dir. 2023:1)

2.2 Tidigare forskning

Avsnittet redogör för nuvarande forskningsläget angående användning av släktforskning som utredningsmetod, och hur denna metodanvändning kan betraktas utifrån ett integritetsperspektiv.

2.2.1 Sökprocess

Inför sökprocessen krävdes en urvalsprocess av sökorden för hur relevanta artiklar skulle finnas. Harts (2018, ss. 7-10) samt Urinboyev, Wickenberg och Leos (2016) verk har legat till grund för planeringen av sökprocessen. Dock är detta inte en systematisk litteraturöversikt, vilket författarna beskriver. Ord som användes för att hitta artiklar begränsades till de vetenskapliga begreppen för processen, vilka är ”investigative

genetic genealogy” alternativt ”forensic genetic genealogy” där båda används synonymt. Dessa ord är hämtade från polisens pilotprojekt (Fagerholm et al., 2020). Termerna kombinerades med ”integrity*”, ”infringement” och ”data privacy and security” i ”advanced search”, för att specifikt se till de artiklar som behandlar problematik angående integritet. Alla dessa ord behövde förekomma i artikeln, vilket motiverades av behovet för avgränsning samt säkerställa högsta relevans. Ytterligare ett inkluderingskriterium var kravet för peer review. Utöver detta fanns inga andra inkluderings- eller exkluderingskriterier.

Från denna sökstrategi genererades 39 resultat i LUBsearch Discovery. Efter närmare granskning av artiklarna var 18 av dem irrelevanta för syftet eller var dubletter och avfärdades därigenom. Några av författarna är återkommande som antingen författare till andra verk, alternativt medförfattare. Efter denna process återstod 21 artiklar som lästes igenom, och efter vidare genomläsning kunde ytterligare två av dem avfärdas på grund av lite relevans för arbetet. Återstående 19 artiklar användes. Ingen särskild avgränsning gjordes för en specifik geografisk kontext på förhand.

2.2.2 Deskriptiv analys

Artiklarna har sammanfattats i författare, publiceringsår, publiceringsland samt publikationstyp. Alla artiklar som använts som underlag för den tidigare forskningen är från 2019 och fram till 2022. Länderna som berörs i artiklarna varierar, och likaså var associationerna som författarna tillhör är geografiskt positionerade. Några återkommande länder var Sverige, USA, Storbritannien, Australien och Nederländerna. Majoriteten av materialet var i form av artiklar, med enskilda undantag av två översiktsartiklar (García, 2021; Kling, Phillips, Kennett, & Tillmar, 2021), en enkätstudie (Bonamin, Fridman & Medeiros, 2022) och två intervjustudier (Samuel & Kennett, 2020, 2021). För mer detaljerad deskriptiv information angående artiklarna se bilaga 1.

2.2.3 Tematisk analys

Under läsningen framkom tre teman som omnämns i flertalet av artiklarna och som kan relateras till ämnena integritet och datasäkerhet. Dessa är reglering, personlig integritet versus samhällsnytta och samtycke.

Reglering

En kritik som riktats mot IGG är angående hur den regleras. Gurney, Press, Moore, Rolnick, Hochreiter och Bossert (2022) beskriver behovet för en standardisering och för en certifieringsprocess av de personer som jobbar med IGG. Kritiken mot IGG berör olika områden såsom personlig information, verifieringsprocessen av matchningar, samt vilka bestämmelser som IGG bör lyda under. Denna kritik kan sammanställas som att reglering kring metoden saknas. Ett förslag är att professionen bör reglera eller delvis reglera sig själv (Gurney et al., 2022).

Vidare finns begränsningar i de databaser som polisen kan använda. Författarna de Vries, Kling, Vidaki, Arp, Kalamara, Verbiest, Piniewska-Róg, Parsons, Uitterlinden och Kayser (2022) beskriver hur möjligheten att använda IGG minskat drastiskt på grund av ändringar i två databaser som polisen använt. Hur sökningar genomförs nu illustrerar hur tidigare sökmöjligheter ej reglerats. García (2021) påkallar också hur tillgången blivit mer begränsad. FamilyTreeDNA däremot ändrade sina användarvillkor så att användare per automatik accepterar polisiär tillgång till deras profiler. Guerrini, Wickenheiser, Bettinger, McGuire och Fullerton (2021) anmärker också på den begränsade tillgången till databaser och ändrade användarvillkor i sin artikel. Tillgången varierar dock mellan olika databaser (Ge & Budowle, 2021; Greytak, Moore & Armentrout, 2019).

Det finns inga kriterier eller riktlinjer för hur IGG bör appliceras vid tidpunkten för artikeln (Scudder, Daniel, Raymond & Sears, 2020). Inför den svenska användningen av metoden utarbetades kriterier, likt de krav som USA:s justitiedepartement utvecklat (Tillmar, Fagerholm, Staaf, Sjölund, & Ansell, 2021). Rättsstater har olika regler för hur DNA-bevisning regleras, såsom i vilka instanser det är lagligt att samla DNA-prov och hur det får användas i rättsprocessen (Smith & Miller, 2021). Wickenheiser (2021) beskriver att flertalet stater har utvecklat lagar för att säkerställa informerat samtycke från databasernas användare. Några har därtill inkluderat lagar som kräver övervakning av IGG. Några delstater tillåter familjesökningar i CODIS, som bedöms utgöra mindre integritetsintrång än IGG eftersom förbrytare anses vara berättigade till mindre integritet (Kling, Phillips, Kennett, & Tillmar, 2021).

Machado och Silva (2022) beskriver att användningen av IGG skapat debatt hos allmänheten, och att det finns ett behov för etiska och integritetsbevarande riktlinjer. Rego och Anderson (2021) menar att separat reglering för IGG bör införas, där främst behovet och proportionaliteten ska vara vägledande. Ett förslag är att kräva fullmakt för att få genomföra sökningar, men att visst samtycke måste finnas från databasernas användare för att inte inskränka den personliga integriteten. Ge och Budowle (2021) menar att laglig reglering av hur och när DNA-databaser kan användas är av vikt. Dock beskriver Guerrini et al. (2021) att ett missförstånd som finns kring metoden är att utan reglering kommer metoden bli en del av ett dystopiskt kontrollsamhälle.

Det råder en konsensus att metoden enbart bör aktualiseras för grova brott (Miller & Smith, 2022; Rego & Anderson, 2021; Smith & Miller, 2021; Wickenheiser, 2021). Där Smith och Miller (2021) vidareutvecklar att användningen bör ske med lagligt stöd. Två studier (Bonamin, Fridman & Medeiros, 2022; Samuel & Kennett, 2020) tyder på positivt stöd för att använda metoden i utredningen av grova brott. För att balansera proportionaliteten av fördelarna mot integritet samt etik har följande kriterier utvecklats av Wickenheiser (2021): Metoden bör enbart användas för sexualbrott och mord där DNA-material finns att tillgå, materialet tros komma från gärningsmannen, avsaknaden av resultat i CODIS, andra utredningsinsatser har genomförts utan fruktbara resultat, DNA-prover är av bra kvalitet och kvantitet för undersökning, utredningen har lagligt stöd, samt utbildning för utredare, åklagare och domare samt de involverade i laboratorieprocessen.

Personlig integritet versus samhällsnytta

Smith och Miller (2021) summerar de etiska problemen angående metoden som följande: rätten till den individuella integriteten mot den lagliga insamlingen av data av samhällsinstanser, samt behovet av övervakning. Personlig integritet kan i vidare bemärkelse betraktas som en del av individers självständighet.

Flertalet av artiklarna nämner avvägning i olika former. Kling et al., (2021) beskriver det som en avvägning mellan rätt till personlig integritet mot den allmänna säkerheten. IGG bör enbart användas som en sista utväg, och där andra mindre invasiva metoder i integriteten bör ges prioritering. I en utredning av konsekvenser från bearbetningen av

datan bedömdes det att integritetsintrång gjorts för användarna och den som lämnat DNA på brottsplatsen (Tillmar et al., 2021). Dock bedömdes dessa överträdelser inte väga tyngre än möjligheten att lösa grova våldsbrott. Rego och Anderson (2021) nämner också proportionalitet. Wickenheiser (2022) framhäver att användningen medför en avvägning mellan skyddandet av allmänheten, inbesparingar av brottskostnader, brottsförebyggande samt möjlighet till rehabilitering mot inskränkningar av individens rätt till integritet. Han vidareutvecklar att visst integritetsintrång kan rättfärdigas genom den samhällsnytta som uppmärksammandet av tidig brottslighet kan ha, såsom att korrigerande är mer möjligt i ett tidigt stadium. Vidare påpekar Wickenheiser (2022) att dessa databaser är belagda med integritetsproblem, och att en implementering av databasanvändning måste följas av åtgärder för att skydda individers integritet. Scudder et al. (2020) skildrar en balans av proportionalitet mellan lagar kring integritet och andra sociala intressen.

En aspekt angående integritet är att flertalet fler personer än gärningsmannen kan involveras i utredningsprocessen, enligt Ge och Budowle (2021). De påstår att sökningar i databaser är belagt med ytterligare problem kring integritet, eftersom syftet inte är förenligt med användningen. Dessa anhöriga är återkommande i Scudder et al. (2020) material som 'genetic informants', vilka beskrivs ha ett eget individuellt perspektiv på integritet. Hur anhöriga identifieras och blir en del av utredningen behöver dock inte vara annorlunda från proceduren att vittna under normala förhållanden (Scudder et al., 2020). Författarna rådgör en utvärdering av integritetspåverkan, men konkluderar att varje beslut kan medföra risker. Dessa nya sökmetoder kommer med nya etiska problem, och huruvida identifiering av en misstänkt bör väga tyngre än individens integritet (Scudder et al., 2020). García (2021) redogör också för denna balans mellan personlig integritet och allmänhetens säkerhet och bästa, speciellt för brottsupplösning. En viktig utgångspunkt enligt Smith och Miller (2021) är att detta förhållande inte är ett nollsummespel, mellan samhällsnytta och personlig integritet respektive mellan integritet och övervakning, men att det finns en risk där ökad kontroll leder till minskad integritet.

En viktig samt nödvändig särskiljning som måste göras är att begränsa kritiken till det som är exklusivt för metoden, och exempelvis inte integritetsproblem som rör

DNA-testning generellt (Guerrini et al., 2021). Dessa anmärkningar är inte att bortse ifrån, men de bör betraktas och åtgärdas på en generell nivå och inte i anknytning till användningen av IGG. Regleringar bör begränsas till enbart denna metod. Machado och Silva (2022) menar också att det finns en risk för att fokusera för mycket på den enskilde individens samtycke, och därigenom ignorera den större problembilden mellan samhället, individer och institutioner. Etiska och integritets kriterier som de anser viktiga att betrakta angående IGG är som följande: transparens angående användningen eller nekad polisiär användning av registren, vilka kriterier som finns för att få tillgå denna data, att datan som samlas in håller kvalite, och slutligen proportionaliteten mellan främst integritetsintrånget och dess nytta (Machado & Silva, 2022).

Smith och Miller (2021) menar att rätten till integritet är relativ, som också påpekas av Scudder et al. (2020). Problemet av integritet kan sammanfattas i proportionalitet av samhällsnytta mot integritet. Datan från DNA är en viktigare tillgång för polisen än annan information genom dess oföränderlighet och tillgången till flera andra människors identitet genom det, och därigenom ställs högre krav för integritet. Att ha tillgång till fler personers information bidrar till att frågan om samtycke blir komplicerad (Smith & Miller, 2021). Dessa punkter upprepas i en artikel, men att de därutöver betonar hur samtycke inte kan sträcka sig bortom den enskilda individen och att det kan bli en fråga om delade moraliska rättigheter (Miller & Smith, 2022). Även dessa rättigheter är relativa. Rätten att inskränka en individs integritet kan debatteras om det överväger nyttan för allmänhetens säkerhet. En vidare aspekt som diskuteras i artikeln är kollektivets moraliska ansvar, där utredningssyftet står över individuella rättigheter till självständighet och integritet. Men den kollektiva moralen kommer med förluster, såsom den enskilda rätten till integritet (Miller & Smith, 2022).

Både Bonamin, Fridman och Medeiros (2022) intervjustudie och Samuel och Kennett (2020) studie fann att majoriteten av den populationen som tillfrågades var positiva inför användningen av IGG, där den förstnämnda önskade använda det för våldsbrott samt för försvinnanden och den andre för grova brott. Samuel och Kennett (2020) fann dock att deras resultat kan förklaras av bristande kännedom kring metoden, riskerna samt fullständig tilltro till lagen och staten.

Samtycke

Metoden innebär enligt (Gurney et.al., 2022) oundvikligen att samla information om flertalet personer, och denna information kan vara mer eller mindre detaljerad.

Därigenom är IGG beroende av allmänhetens förtroende samt deras samtycke för att kunna söka bland information. Materialets omfång påpekas också av Smith och Miller (2021), som menar att hänsynen till deras integritet kan ifrågasättas. Kling et al. (2021) beskriver att genom denna metod uppkommer ett flertal etiska samt sociala frågor. En av dessa är att anhöriga som ej samtyckt kan identifieras.

Användarna har möjligen begränsad kännedom om vad de samtyckt till, eftersom de flesta inte läst användarvillkoren eller inte uppmärksammat att detta utrymme för polisiär användning nämndes (Bonamin, Fridman & Medeiros, 2022). Rego och Anderson (2021) nämner samma problematik att det är okänt hur mycket användarna förstår, eller läser, användarvillkoren, och därigenom kan informerat samtycke ifrågasättas. Möjligen har de ingen kännedom kring användningen av uppgifterna, och att de därtill saknar samtycke för denna användning, påpekas också av Samuel och Kennett (2020). Vad som konstitutionerar samtycke är dock diskuterbart och hur långt ett samtycke sträcker sig. Ett antal personer i studien de genomförde hade ett mer individualistiskt perspektiv, där ett finstilt omnämmande ansågs vara tillräckligt för att betrakta samtycket som giltigt. Användarna hålls då ansvariga för vad de godkänner till (Samuel & Kennett, 2020).

En kritik från Samuel och Kennett (2021) är att ett givet samtycke inte innebär att all behandling därigenom är etiskt godtagbar, utan att det faller till institutionerna som behandlar uppgifterna att betrakta den etiska problematiken. En åsikt var dock att uttryckt syfte och informerat samtycke kunde vara skiljelinjen mellan etisk och oetisk användning, samt lösa en del av integritetsproblematiken. Beroende på hur samtycket utformas kan det betraktas som mer eller mindre legitimt. De betonade att det inte finns en enhetlig lösning vilken skulle tillfredsställa alla parter. I den etiska diskussionen är det av vikt att betrakta flertalet olika aspekter, exempelvis tilliten inför rättssystemet. Wickenheiser (2022) talar liknande om att samtycke är grundläggande för tillgång, och att denna balans stödjer en utvidgad användning av forensisk bevisning, men att detta måste ske enligt ett ramverk. Guerrini et al. (2021) påpekar också att viss användning av

dessa databaser har skett utan samtycke från användarna eller databasen, vilket strider mot användarvillkoren men även IGG generellt.

Denna metod har också andra problem angående samtycke. Smith och Miller (2021) beskriver hur DNA från släktforskningsdatabaser genom IGG har fått ett nytt användningsområde som forensiskt material, och att två komplikationer av detta är att informationen används på ett sätt som dels inte är samtyckt till och dels inte var intentionen. Samuel och Kennett (2021) belyser något liknande angående hur långt samtycke kan sträcka sig, speciellt om uppgifterna behandlas på annat sätt än syftet. Problematiken de betonar är att ett enskilt samtycke inte sträcker sig bortom den enskilda individen men att informationen omfattar andra personer. Dessa personer är eventuellt ej medvetna om att de potentiellt kan bli mål för en utredning, som också hotar deras integritet (Guerrini et al., 2021; Rego & Anderson, 2021; Samuel & Kennett, 2021).

Samuel och Kennett (2021) menar att beroende på databas ges olika variationer på betydelsen och hur samtycke ges för användningen av deras material för polisiärt syfte, men att ett antal av dessa databaser präglas av relativt flexibelt samtycke samt flertalet ändringar i användarvillkoren. Greytak, Moore och Armentrout (2019) påpekade samma problematik kring justeringar, där användarna eventuellt inte har kännedom om hur deras uppgifter kan komma att användas. Vidare betonar Guerrini et al. (2021) att viss användning av IGG skett utan samtycke från användarna eller hemsidan, vilket därigenom strider mot användarvillkoren och IGG i stort. Greytak, Moore och Armentrout (2019) menar att den individuella kontrollen samt det enskilda valet att inkludera sina uppgifter kan bidra till att lösa den integritets problematik som finns. Om individen samtyckt till polisiär användning kan argumentet göras varför polisen inte borde få använda detta. En viktig punkt att betona är hur polisen inte ges tillgång till allt material angående individens DNA-profil, det vill säga att hela obearbetade profilen finns tillgänglig för dem (Greytak, Moore & Armentrout, 2019).

3. Teoretiska utgångspunkter

Detta avsnitt kommer beskriva valet av teorin dataveillance, varför teorin valdes samt redogöra för bakgrunden av övervakningsteorier.

3.1 *Motivering av teori*

Anledningen till varför surveillance theories valdes är för att de beskriver olika perspektiv på övervakning, och hur det kan beskrivas samt utföras. Sedan att dessa har ett fokus på information och hur denna kan hanteras. Samt att övervakning har hög aktualiserats på grund av de nya teknologiska möjligheter som introducerats genom den tekniska utvecklingen. Den specifika övervakningsteori som valts för arbetet är Clarke (1988) dataveillance koncept. Det må vara en gammal teori för att beskriva en relativt nyttillkommen metod, men syftet är att teoretisera kring problematiken om dess användning. Detta främst från ett integritetsperspektiv, som därigenom inte kräver en nutida teori. Avvägningen mellan integritet och andra fördelar är känd sedan tidigare, och denna teori bidrar till att förklara de reservationer samt fördelar som finns kring IGG. Denna teori lämpar sig väl för att beskriva vilka försiktigheter och risker som finns för ökad övervakning genom teknologi, främst olika former av databehandling, men samtidigt vilka fördelar som därigenom kan fås.

3.2 *Surveillance theories*

Detta avsnitt beskriver den teoretiska bakgrunden för surveillance theories för att sedan fokusera på den specifika teori som kommer användas för att analysera resultatet.

3.2.1 **Teoretisk bakgrund**

Surveillance theories består av flertalet olika studier kring övervakning där flera discipliner bidragit med både teoretiska och empiriska beskrivningar för dåtiden, nutiden och framtiden, angående övervakning i samhället enligt Galič, Timan och Koops (2017). Övervakning är en väldigt bred term som innefattar flertalet olika aspekter som också diskuteras i andra former, och författarna ger följande exempel: "privacy, urban planning, governance, policing, safety and security" (Galič, Timan, & Koops, 2017). Övervakning är främst associerad med introduktionen av övervakningskameror, men det finns andra former av den. Processen av att övervaka består av flertalet olika

aktörer, tillhörande statliga, kommersiella och privata, som gör att övervakning kan ta olika former (Rudschies, 2022). Utvecklingen av teknologi, i avseendet av information och kommunikation, har aktualiserat termen inom flertalet discipliner enligt Galič, Timan och Koops (2017). Tack vare den teknologiska utvecklingen har flertalet nya möjligheter för övervakning uppkommit, vilket bidrar till att det blivit en norm (Rudschies, 2022).

Begreppet övervakning kan ha olika betydelser. Övervakning kan förklaras utifrån två syften, som nämns av Galič, Timan och Koops (2017), vilka är omhändertagande och kontroll. Individer som övervakas kan bli detta för att kontrollera och av disciplinära syften för att uppnå ett visst beteende eller skapa särskilda normer, men de kan också bli övervakade som en skyddsåtgärd och av omtanke för individers välbefinnande. Dessa två syften kan ske samtidigt. Dock har denna syn kritiserats för subjektets passivitet, och individens mottaglighet för influens av att vara övervakad (Galič, Timan, & Koops, 2017).

Vidare kan teorier om övervakning kategoriseras. Galič, Timan, och Koops (2017) delar upp surveillance theories i tre olika vågor. Första vågen består av Benthams verk, vars idéer vidareutvecklades av Foucault, speciellt panopticon. Andra vågen är den så kallade "Post-Panoptical theories of surveillance" (Galič, Timan, & Koops, 2017) som fokuserar på det mer digitaliserade, kommunikativa och byråkratiska samhället. Slutligen, tredje vågen, som består av nutida synen på övervakning som bygger mycket på tidigare arbeten, men är mer vidareutvecklat med introduktionen av ett antal nya idéer. Dessa olika vågor skiljer sig från varandra.

3.3 Dataveillance

Den specifika övervakningsteori som valts för uppsatsen är Dataveillance.

"Dataveillance" är ett koncept som introducerades av Roger A. Clarke (Rudschies, 2022). Han definierar begreppet som en systematisk användning av personliga datasystem i syfte att utreda eller övervaka hur en eller flera människor kommunicerar eller agerar (Clarke, 1988). Övervakning kan vidare delas upp i personlig- och massövervakning, vilket definieras som övervakning av en individ respektive övervakning av större grupper. Den förstnämnda sker enligt ett specifikt syfte för att utreda eller övervaka,

medan den senare nämnda sker i syfte att identifiera något av intresse för de som övervakar (Clarke, 1988). Personlig övervakning beskrivs som ett viktigt verktyg för att motverka organiserade brott samt terrorism, där det används för att samla in bevisning. Majoriteten av de som utövar denna form av övervakning tillhör polisen eller andra statliga organisationer.

Inom personlig dataveillance är den som övervakas vanligen klient till den som utövar övervakningen, där relationen mellan dem kan vara indirekt såväl som direkt (Clarke, 1988). Dessa som övervakas blir detta på grund av att de väckt uppmärksamhet till sig av något skäl, varav ett potentiellt skäl är för att personen misstänks för brottslighet.

Det finns olika uttrycksformer för dataveillance som är beroende av den information som identifierar individen, som påverkar vilka tekniker som används (Clarke, 1988). Formen som är aktuell för brottslighet är främst "Front-end verification" (Clarke, 1988), som innebär att det skett någon form av överföring som bör kontrolleras för att avgöra dess legitimitet genom att jämföra olika former av data. En annan och mer omfattande form av personal dataveillance är "front-end audit" (Clarke, 1988), som innebär att studera en ovanlig transaktion som en ingångsvinkel för att få möjlighet att också studera andra saker som berör personen. Ett exempel som ges är att polisen stoppar någon för ett mindre brott för att därigenom få möjlighet att ställa frågor om annat. Därigenom är det förstnämnda handlingen legitim eftersom den motiveras av en hög misstankegrad för brott, medan den andra handlingen att ställa frågor om annat är svårare att rättfärdiga (Clarke, 1988).

Clarke (1988) beskriver dataveillance som till följd av sin beskaffenhet är hotande samt påträngande, och att användning därigenom kräver rättfärdigande. Dess fördelar är dock många samt signifikanta. En av de fördelar som finns är möjligheten att skydda människor och deras egendom. Ur detta kan ges ekonomiska fördelar eftersom det kan agera preventivt samt detektera sådant som hänt. Dessa fördelar är inte begränsade för staten utan kan även upplevas av privata sektorn. En teori är att kännedomen för att bli övervakad har en större avskräckande effekt än själva övervakningens effekter i sig. Clarke (1988) beskriver vidare att mer grundläggande metoder för att utöva dataveillance inte ifrågasätts moraliskt, utan tvärtom kan större kritik uppkomma från

att avstå från sådan användning. I sådana fall kan staten kritiseras för att inte uppfylla sina plikter gentemot sina medborgare.

Dock presenterar dataveillance vissa risker. Den större av dem är att det är integritetskränkande (Clarke, 1988). Sedan att det kan uppstå fel i identifikationsprocessen. Då data används för dess användningssyfte minskar risken för fel, men när den används i en annan kontext finns risk för misstolkning av data. Då Clark (1988) skrev sin teori hade sociologer påpekat risken för att information ska användas för andra syften än den var insamlad för. Sedan att mycket av den behandling av information som sker görs utan individens vetskap. I sådana fall där samtycke samlas in är det ofta oklart hur viktigt samtycket är samt att positionen personen befinner sig är underordnad vilket gör det svårt att ej ge sitt godkännande.

För massövervakning är riskerna större, där det finns mindre rättfärdigande. Den personliga övervakningen kan legitimeras genom misstanke, vilket inte är fallet för massövervakning. Massövervakning medför samma risker som fel i identifieringsprocessen, och problem med data som används för ett syfte den inte är ämnad, men där massövervakning amplifierar dessa risker. Clarke (1988) påkallar att användningen av datamatchningar måste behandlas med mycket skepticism och försiktighet. Även om datamatchningar må vara effektiva finns risk för att de strider mot värderingar i samhället, och att dessa sökningar kan vila på en oklar moralisk samt laglig grund. Samt att det finns en maktskillnad mellan individ och organisation (Clarke, 1988). Viss dataveillance beskrivs ha lite rättslig grund, medan andra saknar reglering eller auktoritet. Organisationer föredrar därigenom att hemlighålla vissa handlingar, med risk för att bli utsatta för allmänhetens misstykke. Därtill att organisationen som utför massövervakningen vanligen är mer intresserad av resultat, snarare än för offentligheten. Risken som finns för rättsväsendet är att de fokuserar på mindre, mer lättlösta brott, som kan lösas genom massövervakningen.

Angående regleringen av dataveillance menar Clarke (1988) att det krävs integritetslagar. Författaren använder följande citat angående dataprogrammen: 'At some point ... the repressive potential of even the most humane systems must make them unacceptable' (Clarke, 1988), 'We need to recognize that the potential for harm

from certain sur-veillance systems may be so great that the risks outweigh their benefits' (Clarke, 1988). Vidare betonar han att om det finns rättslig reglering så kan den vara svårimplementerad. Den teknologiska utvecklingen har överskridit det som lagligt regleras, som därigenom gör lagstiftningen ineffektiv. Clarke (1988) menar därmed att lagstiftningen inte har följt den teknologiska utvecklingen, och därigenom inte omfattar de möjligheter som har introducerats.

4. Metodbeskrivning

Avsnittet behandlar en motivering av metodvalet, beskrivning av tillvägagångssätt, urval och bortfall, samt en etisk reflektion.

4.1 Val av metod - Tematisk innehållsanalys

Metoden som tillämpas för att besvara uppsatsens frågeställningar är en tematisk innehållsanalys. Enligt Bryman (2018, s. 281) är en innehållsanalys ett tillvägagångssätt som grundar sig i en analys av information från olika former av kommunikationskanaler. I det här fallet gäller det nyhetsrapportering. Första steget vid genomförandet var en överskådlig läsning av samtliga artiklar för att urskilja eventuella dubletter, irrelevanta artiklar samt för att upptäcka relevanta teman. Vidare analyserades varje artikel för sig där citat och åsikter gällande bland annat samhällsnytta och integritet urskiljdes och antecknades för respektive artikel för att upprätthålla en struktur. Detta innehåll användes sedan till analysen där resultatet analyserades. Kritik som riktar sig mot metoden menar att en innehållsanalys är avsedd att analysera separata delar i innehållet och risken finns då att helhetsperspektivet går miste om (Ekström & Larsson, 2011, s. 121). I den här uppsatsen har detta beaktats och varje artikel har genomgått i sin helhet innan temana valdes ut.

4.1.1 Metoddiskussion

Anledningen till varför den valda metoden anses lämpad grundar sig i ett av uppsatsens syften, som innebär att kartlägga allmänhetens ställningstagande gentemot användandet av IGG för att lösa dubbelmordet i Linköping. Innehållsanalysen innefattar en sammanställd analys av nyhetsartiklar för att kartlägga hur allmänheten betraktar metoden. Eftersom åsikter och ställningstaganden inte alltid är tydligt formulerade i

text, är en innehållsanalys lämpad då den avser att tolka och analysera material för att leda fram till förståelse av deras tankesätt. Vidare är exempelvis en enkät, eller intervjuer inte passande för arbetets ändamål. Om enkätet skulle genomförts är urvalet svårt att definiera och en lång förberedande process hade behövts för att kunna säkerställa att respondenterna är representativa för populationen, det vill säga att de är insatta i mordet och utredningsmetodikerna. Denna metod uteslöts i ett tidigt skede då reliabiliteten ansågs svåruppnådd. Användandet av enkät som metod ansågs dessutom inte lämplig då de inte är optimala att spegla djupgående åsikter. Intervjuer är inte tillämpningsbara i det här sammanhanget på grund av att syftet är att analysera material från ett unikt fall utifrån många uttalanden. Mängden intervjuer som skulle behövts är ej förenligt med tidsramen för arbetet, samt att det finns en problematik att identifiera relevanta intervjupersoner, och därigenom är den valda metoden mer lämplig.

4.2 Tillvägagångssättet

Sökningsprocessen av nyhetsartiklar genomfördes med hjälp av mediearkivet Retriever Research. Innan sökningen skulle göras gjordes en del avgränsningar. Först angående källorna, där avgränsningarna gjordes för att enbart se nyheter från Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter och SVT. Den sistnämnda valdes med motiveringen att sidan ägs av en stiftelse som har i uppgift att garantera företagets oberoende och neutralitet gentemot ett vinstintresse (SVT, u.å). Svenska Dagbladet var av intresse vid sökandet då det är en redaktion som arbetar oberoende religiösa, politiska, affärsmässiga eller enskilda intressen. De beskriver själva att ingen utomstående organisation eller enskild person kan ha inflytande över det skrivna materialet eller dess redigering (SvD, u.å). Till sist valdes Dagens Nyheter som den tredje aktuella källan på grund av deras eftersträvan av kvalitetsjournalistik. Deras ambitioner grundar sig i att arbeta opartiskt, utan att ta ställning politiskt eller gällande andra frågor. De värdesätter även att alla deras publikationer ska vara sanningsenliga, granskade och grunda sig i kvalitet och tillförlitlighet (DN, 2016).

Vid sökningen i programmet Retriever Research av totalt 39 källor, som blev starten för det egendefinierade urvalet. Avgränsning gjordes även till att enbart se till källor på svenska samt att enbart se till print- och webbkällor, för att utesluta en stor mängd

rörligt material i form av podcast, TV och radio. Tidsperioden utgjorde en femårsperiod, det vill säga mellan den 24 april 2018 och 24 april 2023. Den 24 april 2018 greps *The Golden State Killer*, och det var från det datumet metoden fick spridning till andra länder inkluderat Sverige (Snaprud, 2019). Slutdatumet är den 24 april 2023, alltså det datum sökningen av nyhetsartiklar genomfördes.

För att avgränsa och få ett resultat lämpat för att besvara frågeställningarna gjordes en avvägning gällande vilka sökord som ansågs vara relevanta för sökningen.

Innehållsanalysen avhandlar specifikt dubbelmordet i Linköping och därmed användes "dubbelmordet i Linköping" alternativt "dubbelmördaren i Linköping" för att inte riskera att artiklar försvinner på grund av att de använt en annan benämning. Vidare användes ordet "utredning*" för att inkludera samtliga former av utredningar såsom brottsutredning, mordutredning etcetera. Asterisksymbolen efter ordet användes för att säkerställa att eventuella böjningar av ordet inkluderas. Slutligen användes orden "släktforskning*" eller "DNA-släktforskning*". Den slutliga sökningen blev följande i mediaarkivet Retriver Research:

"("dubbelmordet i Linköping" OR "dubbelmördaren i Linköping") AND "utredning*" AND ("släktforskning*" OR "DNA-släktforskning*")".

Totalt återfanns 83 artiklar enligt sökningen ovan, där alla inkluderades för en innehållsanalys. Baserat på relevans och eventuella upprepningar användes senare 43 artiklar för att sammanställa resultat och analys.

4.2.1 Urval och bortfall

I sökprocessen användes ett målinriktat urval, vilket i enlighet med Bryman (2018, s. 243) beskrivs som en ofta förekommande urvalsmetod vid kvalitativ forskning.

Målinriktat urval grundar sig i att forskaren eftersträvar att använda sig av det material från respondenter som anses vara relevanta och bära på den kunskap som krävs för att besvara en frågeställning. Relevansen kan förslagsvis grunda sig i en specifik åldersgrupp eller att personerna har kompetens inom ett specifikt kunskapsområde. I den här uppsatsens fall riktar sig urvalet mot de personer som är initierade i

dubbelmordet i Linköping och metoden som användes för att lösa det. Dessa personer återfinns i nyhetsartiklar.

4.3 Reliabilitet och validitet

Validiteten, det vill säga att forskningen mäter det den är avsedd att mäta (Bryman 2018, s. 465), stärks dels genom det avgränsade tidsintervallet samt att nyhetsartiklar är av intresse för att spegla mångas åsikter och tankar, och inte bara riktar in oss på ett fåtal personer som vid exempelvis en intervju. Det avgränsade tidsintervallen gällande valda nyhetsartiklar som analyseras har gjort från tidpunkten då metoden introducerades, i samband med *The Golden State Killers* gripande, 24 april 2018 till 24 april 2023, då sökningen efter artiklar gjordes. Detta för att säkerställa att artiklar från det aktuella tidsspannet behandlas.

Reliabiliteten, eller tillförlitligheten av insamlat material, har säkerställts genom att enbart använda nyhetskällor som grundar sig i neutralitet, noggrann granskning och som är helt oberoende av religion samt utan kommersiella intressen.

Reflexivitet är ytterligare en faktor att ha i åtanke för hur forskningsprocessen kan påverkas. Medvetenhet om den egna påverkan ökar validiteten och reliabiliteten (Bryman, 2018. s. 471). Det handlar om att under processens gång vara införstådd med den egna påverkan, samt vara kritisk inför sina egna val och kontinuerligt jämföra möjliga ansatser såsom valet av teori eller metod. Därigenom kan också den egna förförståelsen för problemområdet ha påverkat valen som gjordes för att undersöka IGG.

4.4 Etiska reflektioner

Inför den tematiska innehållsanalysen av nyhetsartiklarna gjordes reflektion gällande etiska aspekter. Reflektionen innefattade att nyhetsartiklarna är offentliga handlingar och är avsedda att nå allmänheten. Eftersom studien innefattar analys av nyhetsartiklar från redaktionella källor, innebär det att personerna som medverkat i intervjuerna tagit del av informationskravet innan deras ord offentliggjorts. Alltså är det inget som i efterhand behövdes tas hänsyn till.

5. Resultat

Resultatdelen är uppdelat i följande tema: samhällsnytta och integritet.

5.1 Samhällsnytta

Sedan metoden introducerades i Linköpingsfallet har förhoppningar väckts för framtiden. Utökade möjligheter för polisiära DNA sökningar i register har blivit allt mer förekommande (SVT, 2020). Utvecklingen av DNA-tekniken kan resultera i ökade möjligheter för att lösa kalla fall enligt Hedenvind (2021). Den ökade tillgången till släktforskningsdatabaser har resulterat i bättre förutsättningar för att lösa gamla fall, vilket inträffade för dubbelmordet i Linköping (Kudo, 2022). IGG uppmärksammade möjligheten att upplura fler fall där utredningsinsatserna ansågs ha varit uttömda (Sprangers, 2021).

IGG har omtalats positivt av många sedan den användes i dubbelmordet i Linköping. Släktforskning som utredningsmetod beskrevs som "banbrytande" (Brantemo, 2020; Kramsjö, 2020; Skogelin, 2020b, 2020d) och som "viktigt verktyg" (Eriksson, 2020b, 2020c; Skogelin 2020a, 2020c, 2020e; TT, 2020d). Användningen av kommersiella släktforskningsdatabaser i brottsutredande syfte beskrevs som "en världssensation" (Dagens Nyheter, 2020), och att utan denna metod hade gärningsmannen för dubbelmordet inte kunnat åtalas. Tidskriften Science utnämnde metoden till en av de tio största genombrotten inom vetenskapen för 2018. Resultaten från Linköpingsfallet beskrevs som "sensationellt bra" (Sprangers, 2021), eftersom mördaren kunde hittas och sedermera erkände till dådet. Morgan Johansson, justitie- och inrikesminister, sade följande om metoden: "ett kraftfullt verktyg för att identifiera personer som har gjort sig skyldiga till brott när dna-spår säkrats och andra utredningsmetoder inte räckt till" (Brantemo, 2022).

Släktforskaren Peter Sjölund i sin tur skildrade IGG som "en revolutionerande metod" (Brantemo, 2022), och som "[e]n mycket större revolution än fingeravtrycket" (Dagens Nyheter, 2020). Han sade detsamma i en annan artikel, och tillade att pilotfallet för evigt kommer förändra polisarbete (Brodin, 2020). Sjölund uttryckte sig tacksam för att polisen inte rådfrågade innan pilotprojektet inleddes, eftersom han då ej skulle funnit

den skyldige (Brantemo, 2022) men att det är sannolikt att metoden kommer tillåtas (Eriksson, 2020b, 2020c). Det betonades hur polisen har tidigare erfarenhet med DNA, men att denna användning var ny och att responsen inför den var positiv.

Även personer involverade inom rättsväsendet eller i fallet uttryckte sig positivt kring användningen av släktforskningsdatabaser i utredningssyfte. Jan Staaf, chef för utredningsverksamheten hos Polisen Östergötland, betonade i en artikel från Holmqvist (2021) att metoden är ett nytt polisiärt verktyg, och nämnde därtill att alla metoder i Linköpingsfallet dittills prövats utan framgång. Han var tacksam för möjligheten att använda IGG, och att gärningsmannen kunde hittas därigenom (Eriksson, 2020d). Staaf poängterade att metoden är ett effektivt och kraftfullt verktyg, men att det finns problem angående integriteten (Canoilas, 2020a). Ricky Ansell, verksamhetsexpert på NFC, kommenterade också på metoden som polisiärt verktyg där han sade följande: "Det är nog ett av de mer kraftfulla verktyg vi kan tänka oss" (Lindskog, 2020).

Effektiviteten av metoden i USA är något som återkommer i förhållande till släktforskningsmetodens effektivitet. Peter Sjölund betonade att i USA har nästan 400 olösta fall idag blivit uppklarade till följd av IGG (Brantemo, 2022; Sellén & Ragnehag, 2022). Metodanvändningen i USA beskrevs också av Olsson (2020). von Hall (2020) vidareutvecklar kring metodens framgång. Flertalet hundra fall kunde lösas som tidigare betraktats som hopplösa. Vidare har släktforskning även använts för att fria oskyldiga och sådana som falskeligen erkänt brott. Det beskrevs att metoden tros kunna lösa många grova brott (von Hall, 2020).

Frågan om användning av metoden har väckt debatt politiskt. Liberalerna önskar att införa obligatorisk topsning för alla brott som kan resultera i fängelsestraff, och att denna förändring enligt dem skulle resultera i högre uppklaringsprocent (Nekham, 2022). Men detta förslag kritiserar av Dennis Martinsson, doktor i straffrätt, som menar att detta inte är rimligt och ifrågasätter denna resursanvändning. Han påpekar att NCF varnat för att deras resurser är otillräckliga i förhållande till deras arbetsbörda. Kristdemokraterna däremot önskar att kunna beslagta DNA från vårdens biobanker (Alvarsson, 2022b). De menar att sådan tillgång är värdefull för rättsväsendet och kan utgöra "ett väldigt kraftfullt verktyg för polisen" (Alvarsson, 2022b) enligt Andreas

Carlson, rättspolitisk talesperson för KD. De poängterar framgången som var i Linköpingsfallet. Därtill att nyttan av användningen av DNA-register i brottbekämpande syfte värderas högre än potentiella risker. Carlson påpekar vidare att flertalet fall i dagsläget förblir olösta, och att i Linköpingsfallet där en fällande dom uppnåddes förklarades metoden som användes olaglig (Alvarsson, 2022b) Centerns förste vice ordförande och talesperson i frågor som berör konstitution betraktar dock dessa förslag som inskränkningar på individers integritet (Alvarsson, 2022a). Hon menar vidare att Sverige inte skulle vara en liberal demokrati om den brottbekämpande effektiviteten skulle ges prioritering. Enligt Dagens Nyheter (2020) kommer metoden sannolikt tillåtas i framtiden, till följd av dess nytta som polisiärt verktyg.

Kriminologiprofessorn Leif GW Persson är av åsikten att metoden hade kunnat användas för 100 fall (Svensson, 2020d) Enligt släktforskaren Peter Sjölund hade potentiellt 30-50 fall kunna lösas genom användningen av släktforskning (Ahlinder, 2022). Han vidareutvecklar i en annan artikel att flertalet fall finns där metoden skulle kunna brukas, och att användningen inte behöver begränsas till enbart kalla fall (Canoilas, 2020a). Sjölund nämner det senare även i en annan artikel (Beijron, 2020b), men påpekar i den artikel också metodens preventiva funktion. Enligt honom finns det inga skäl för att avfärda fortsatt användning av metoden. Denna åsikt delas av Anders Eriksson, chef för kalla fall-gruppen i Region Väst, som betraktar det som en självklarhet att få använda metoder som finns tillgängliga för grova brott (Bering, 2020).

Händelsen i Linköping kom att beröra både dess invånare samt andra delar av Sverige (Gelin & Brantemo, 2020). När det utlystes att en person gripits för dådet beskrivs det hur Sverige drog en lättnadens suck, men att beskedet sannolikt också väckte förvåning (Dagens Nyheter, 2020). Känslan av lättnad beskrivs också av Karin Olanders, dåvarande skolområdeschef, främst eftersom någon som begått sådant dåd kan göra det igen (Lüning, 2020). För trots utredningens omfattning förväntade sig sannolikt inte många att fallet skulle lösas. Olsson (2020) uttrycker att utan användningen av släktforskningsdatabaser hade fallet sannolikt inte lösts. Kriminalkommissarie Jan Staaf tror att lösningen av Linköpingsfallet ökade förtroendet för polisen i staden (Bergin, 2021), och att fallet när lösningen uppdagades var minst lika relevant som när dådet

begicks (Gelin & Brantemo, 2020). Han skildrar att utredningen präglats av ”mycket hopp och förtvivlan” (Skogelin, 2020f), och att efter den fällande domen kunna gå vidare från händelsen. Staaf framhävde vikten för staden att dubbelmordet kunde klaras upp, samt den upprättelse som domen kan innebära för de anhöriga, och att förtroendet för polisen kan förbli starkt (Skogelin, 2020f).

Påverkan på de anhöriga är också något som återkommer. Britt-Louise Viklund, åklagare i fallet, betonar också vikten av vetskap angående det inträffade och benämner fallet som ”ett trauma för hela Linköping och samhället” (Canoilas, 2020b). Benämningen av händelsen som ett trauma är återkommande (Johanson, 2020; Thulin, 2020). Familjen till pojken har uttryckt att de drabbats negativt av händelsen (Skogelin, 2020a, 2020c; TT, 2020d). Peter Sjölund insåg sedermera sitt betydande arbete för de anhöriga till offren, där deras lidande påverkar honom mest (Alamaa, 2021).

5.1.1 Metodens förutsättningar och begränsningar

För att få använda metoden måste det finnas ett antal förutsättningar. Jan Staaf påpekar att metodanvändningen dessförinnan den i Linköping inte var möjligt på grund av saknade förutsättningar, men att det numera finns stora möjligheter för att metoden ska kunna vara framgångsrik (Nordevik & Ansell, 2019). Peter Sjölund nämner två förutsättningar för att metoden ska kunna användas, dels att det finns tillräckligt med DNA och dels geografiska möjligheter att genomföra släktforskning (Ahlinder, 2022; Brantemo, 2022; Beijron, 2020b). Samma förutsättningar nämns av Lindskog (2020) och Eriksson (2020b, 2020c). Tillgången till DNA påpekas också av Jan-Ola Nordin, tidigare förundersökningsledare för dubbelmordet i Brattås, där metoden hoppas kunna användas (Sellén, 2022b). Peter Sjölund kommenterar att om DNA spår saknas i fallet, kommer det ej kunna lösas (Canoilas, 2020a). Ett annat fall där DNA tillgången betonas är för Stuvkällarmordet, som hade hoppats få använda metoden (Sprangers, 2021).

Att använda metoden för kalla fall är inte helt okomplicerat. Johanna Björkman, advokat och rättsforskare, poängterar dock att ”inget kan läka ett dåligt spår” (Bolling, 2019). En matchning kan underlätta för att identifiera källan, men spåret i sig måste utgöra bra bevisning. Likaså kan metoden inte aktualiseras för alla kalla fall. Ulrika Jarnemark, chef för kalla fall-gruppen i Stockholm, menar att metoden kanske enbart kan användas för

ett tiotal av de 200 olösta fall som kalla fall-gruppen arbetar med (Uebel, 2020). Bo Lundqvist, chef för kalla fall-gruppen i Skåne, estimerar att metoden hade kunna brukas i 10-20% av deras olösta fall, cirka 130 stycken. Detta påkallas av Peter Sjölund, som poängterar att det finns cirka 700 olösta fall i Sverige som inte alla kan lösas genom att använda denna metod (Ahlinder, 2022; Canoilas, 2020a). Peter Sjölund menar att av dessa 700 fall finns det eventuellt 20-25% av dem som har tillgång till DNA, vilket innebär att enligt honom kan 100-150 fall lösas (Canoilas, 2020a).

5.1.2 Nya möjligheter

Metoden har öppnat upp för nya möjligheter. Peter Sjölund påpekar att metoden kan användas där andra insatser varit fruktlösa (Brantemo, 2022). Han är av åsikten att ett flertal fall av grova brott hade kunnat lösas genom användningen av släktforskning (B. Eriksson, 2020), och det är hans förhoppning att få lösa kalla fall genom släktforskning (Ahlinder, 2022). Denna förhoppning delas av Ricky Ansell, chef för biologisektionen på NFC (Joelsson, 2019). Sjölund tror att exempelvis Hagamannen hade kunnat identifieras på tre veckors tid (Beijron, 2020).

Det beskrivs hur flertalet poliser i Sverige satt sin tilltro till att få använda släktforskning som utredningsmetod (Beijron, 2020a). Det finns en tilltro för att metoden kan bidra till att klara upp flera grova brott och kalla fall enligt Kramsjö (2020). Metoden beskrivs också som "ett mycket stort steg framåt för svensk kriminalteknik" (Bojs, 2020), och som "ett helt nytt sätt att nyttja resurserna, ett helt nytt verktyg" av Nordevik och Ansell (2019) samt Nordevik (2019). Mattias Lundmark, samordnare för kalla fall-gruppen i polisens region nord, ser metoden som en möjlighet att lösa mordfall och att det bådär gott för framtiden (Beijron, 2020a). Ett av de fall där kalla fall-gruppen önskar att få använda metoden är ett mord som inträffade i en tygaffär, vilket är ett av de 600 olösta brott (Bering, 2020). Därtill finns fall som utretts i år men som ännu inte betraktas som kalla. Intresset för att få använda metoden är enligt en kartläggning från SVT stort. Ett annat fall som metoden skulle kunna användas på är dubbelmorden i Brattås, ett av de sju kalla fall som finns i Västernorrland (Beijron, 2020b). Ola Ehrenberg, polis vid polisens kalla fall-grupp, tror också att Brattås ärendet skulle kunna lösas genom användningen av IGG (Sellén, 2022a).

Introduktionen av metoden har öppnat nya möjligheter. Jan Staaf menar att användningen av metoden skulle kunna "innebära en ny fas i vår polismetodik" (Svenska Dagbladet, 2019). Om metoden hade funnits tidigare hade den prövats då, och att under utredningens gång har de försökt finna nya sätt för att identifiera gärningsmannen där ett slutligen lyckades (Eriksson, 2020a). Angående gripandet ska Jan Staaf ha sagt följande: "Från polisens håll säger vi i dag - äntligen, äntligen, äntligen" (TT, 2020d; Skogelin, 2020a). Ricky Ansell, tillförordnad chef på biologisektionen på NFC, menar att metoden är tilltänkt att användas för uppkläringen av grova brott i framtiden, men önskar inte estimeras hur många som hade kunnat uppkläras eftersom det beror på individerna i polisens register (Nordevik & Ansell, 2019).

En av metodens fördelar är att polisen kan uppnå en DNA-träff trots att gärningsmannen saknas i register (Kudo, 2022). Peter Sjölund vidareutvecklar att gärningsmannens DNA inte behövs för att ringa in personen (Brantemo, 2020). Detta gör det bättre än fingeravtrycket i Sjölnuds mening, eftersom det inte krävs en jämförelseperson (Uebel, 2020). Metoden är en vidareutveckling av släktskapssökningar som gjorts av NFC tidigare. Ansell fortsätter i en annan artikel att dessa utökade polisiära möjligheter kan bidra till att fler kalla fall uppkläras, och anser metoden som "ännu ett verktyg för att komma vidare med utredningar av grova brott" (Bolling, 2019).

Metoden kan användas olika, i olika skeden och på olika sätt. Johanna Björkman menar att metoden kan användas för att i ett tidigt utredningsskede kunna utesluta individer, och att genetisk analys kommer användas tidigare i utredningsskedet än vad som görs idag (Bolling, 2019). Lampers (2019) beskriver något liknande där topsningar kan användas för att ringa in personen som eftersöks.

5.1.3 Prevention

Gripandet av personen möjliggjorde utredning av potentiellt följande brott, samt att fler ej kan drabbas. Kammaråklagaren Britt-Louise Viklund uppger att inget tyder på att gärningsmannen ska ha begått fler brott sedan dubbelmorden, och att detta är tursamt enligt henne (Eriksson, 2020a, 2020d; Skogelin, 2020a; TT, 2020d). Jan Staaf betonar också sin glädje över att fler personer inte drabbats av samma missöde (Eriksson, 2020a; Skogelin, 2020b). Han betonar i en annan artikel att utredningsgruppen för fallet

också upplevt sig lättade över detta faktum, samt varit stolta och nöjda över utfallet (Skogelin, 2020a).

5.2 Integritet

Den andra aspekten som valdes att undersökas i nyhetsartiklarna var ställningstaganden gentemot användandet av utredande genetisk genealogi i förhållande till integritet. Alla artiklar tar inte upp det centrala begreppet vilket kan framstå som ett resultat i sig, det vill säga att samhällsnyttan väger tyngre än att metoden skulle vara för inskränkande på människors integritet för att användas.

Flertalet artiklar benämner att den grundläggande principen för att kunna använda sig av denna metod bygger på frivillighet, då användarna själva gör ett medvetet val när de väljer att skicka in sitt DNA till släktforskningsdatabaser. I Joelssons artikeln (2019) informeras det om att bland annat släktforskningsdatabasen Family Trees har som användarvillkor att rättsväsendet har tillstånd att använda medlemmarnas DNA för identifiera avlidna personer samt för att kunna finna förövare vid mord, sexuellt brott och kidnappningar. Dock skrivs det i samma artikel att andra populära släktforskningsdatabaser såsom Hy Heritage istället har ett strängt förbud mot att deras DNA-tjänster ska användas vid brottsbekämpning. Alltså är olika släktforskningsdatabasers inställning till metoden varierande (Joelsson, 2019).

I en artikel från SVT berättar Jan Staaf att släktforskningsdatabasen GEDmatch har en positiv inställning till att användarnas DNA kan komma att användas i brottsutredande syfte, vilket står i användarvillkoren. Han beskriver att etiska och moraliska aspekter är något som brottsutredarna funderar mycket över och därför säkerställt detta genom att använda sig av en server där medlemmarna redan vid registreringen får besluta om de vill att deras DNA kan komma att användas för att hitta gärningsmän eller avböja registrering (Lindblad, 2019).

I Alvarsson artikel "KD vill öppna dna-register för brottsutredningar" (2022b) står det att Integritetsnämnden stoppade polisen från att använda sig av IGG efter att dubbelmordet i Linköping hade lösts. KD:s rättspolitiska talesperson säger följande som motargument:

Vi ser att nyttan i att polisen och rättsväsendet får använda dna-register i brottsbekämpning överträffar de risker som finns. Problemet är snarare att vi har mord, sexualbrott och andra grova brott som förblir olösta och ett system där polisens arbetsmetoder, när de lyckas få en fällande dom, förklaras som olagligt.

Linda Modig som är vice ordförande och talesperson för Centerpartiet berättar i samma artikeln hennes synvinkel att:

Skulle vi inte alls bry oss om integriteten, utan bara köra allt som är effektivt ur brottsbekämpningssynpunkt, så skulle vi ha ett helt annat land. Då skulle vi inte heller vara en liberal demokrati längre (Alvarsson, 2022b).

Anders Eriksson, som är chef för kalla fall-gruppen i Västsverige, uttalar sig på följande sätt angående att Integritetsnämnden valt att stoppa användandet av metoden:

Jag tycker det är konstigt och jag är ju besviken eftersom polisen har ju stöd i lag för många andra åtgärder som jag tycker är väl lika integritetskränkande (Sprangers, 2021).

Svenska släktforskningsregister är mer omfattande än polisens egna DNA-register. Även den tekniska kunnigheten är mer utvecklad då en släktforskare kan prova ett DNA på 700 000 markörer medan polisen enbart kan analysera 15 av dessa.

Släktforskningsdatabaser genererar även en betydligt större kvantitet jämfört med polisens register som enbart inkluderar personer som begått grova brott som genererat fängelsestraff (Bojs, 2020).

Att söka i dessa släktforskningsdatabaser är en ny teknik som inkluderar många etiska frågor. I en artikel av Dagens Nyheter (2020) skrivs det att det är viktigt att vara konsekvent och eftertänksam vid snabb teknisk utveckling. Enligt skribenten är det viktigt att fundera över hur mycket information samhället ska ha om befolkningen. Även ställs frågan om staten verkligen ska få ha en så pass djupgående tillgång att de har fri tillgång till ens DNA. Likaså diskuteras det ifall det finns några risker med polisens tillgång samt hur det i praktiken skulle kunna se ut i framtiden om en auktoritär regering har makten och hittar en möjlighet att utnyttja denna möjlighet att söka i DNA i släktforskningsdatabaser. Ledaren avslutar sin tankegång med ”den som inte gjort något ont har ingen att frukta”, vilket beskrivs som ett klassiskt argument gällande integritetsintrång (Dagens Nyheter, 2020).

Samtidigt beskriver Britt-Louis Viklund, åklagare för fallet, att det är oerhört viktigt och en rättighet för anhöriga att få veta så mycket som möjligt om fallet. Då bidrar metoden till att besvara fler frågetecken (Canoilas, 2020). Det finns exempel där metoden missbrukats för att söka efter oskyldiga individer vilket fick mycket starka reaktioner av befolkningen. När polisen har tillgång till metoden för att söka efter personer i släktforskningsregister finns även risken att poliser söker efter personer som begått mindre allvarliga brott, trots att det inte är syftet (von Hall, 2020). Metoden ska användas när inga andra tillvägagångssätt gett resultat (Solander, 2019).

5.2.1 Samtycke

När en person idag ansluter sig till släktforskningsidor och laddar upp sitt DNA måste användarvillkor godkännas. Där beskrivs vad som får göras med deras DNA, vilket varierar beroende på valet av program. En återkommande problematik är dock att en del sökningar av potentiella gärningsmän görs redan på 1700-talet för att exempelvis kunna hitta en person på 1980-talet. Då gavs inget samtycke gällande vad deras DNA skulle komma att användas till i framtiden (Sellén, 2020).

Det finns även ett dilemma mellan människors givna samtycke och möjligheten att tjäna pengar på att utreda uppdrag. Frågan som Peter Sjölund ställer är "hur stor hänsyn ska tas till de släktingar till gärningsmannen som lämnat sitt DNA i rent släktforskningssyfte?" (Dagens Nyheter, 2020). Erik Olsson skriver i sin artikel att släktforskningsdatabasers fokus har ändrats från att vilja hjälpa människor till att tjäna mest pengar och bli störst (Olsson, 2020).

6. Analys

Resultatet kommer under detta avsnitt att analyseras utifrån vald teori samt tidigare forskning.

6.1 Samhällsnytta

Från kvantiteten av hur mycket artiklarna nämner samhällsnytta i förhållande till hur mycket personlig integritet som diskuteras i dem, kan samhällsnyttan tolkas vara av större vikt. IGG har i mångt och mycket omtalats bra sedan den användes. Många av de

svenska källorna beskriver metoden i positiva ordalag såsom "viktigt verktyg" (Eriksson, 2020b, 2020d; Skogelin 2020a, 2020c; TT, 2020d), "banbrytande" (Brantemo, 2020; Kramsjö, 2020; Skogelin, 2020b, 2020d) etc. Generellt kan det tolkas föreligga positiva åsikter hos skribenterna och andra medverkande inför IGG. Många betonar metodens framgångsrikhet samt dess nytta för att lösa kalla brott vilket ofta framhävs. Framgången för att lösa kalla fall nämns bland annat av Holmqvist (2021), von Hall (2020), Ahlinder (2022), B Eriksson (2020) etc.

Detta är i enlighet med mycket av den tidigare forskningen, som visserligen betonar att det finns problem med användningen av metoden. Några av författarna (Rego & Anderson, 2021; Tillmar et al., 2021; Wickenheiser, 2022) nämner proportionalitet eller avvägning mellan samhällsnytta och integritet, vilket berörs av de svenska artiklarna i olika mån. Angående samhällsnyttan och proportionalitet menar en politiker (Alvarsson, 2022b) att nyttan värderas högre än det integritetsintrång som eventuellt görs, och liknande åsikt delas av Anders Eriksson, chef för kalla fall-gruppen i Region Väst, poängterar att om en metod finns för att lösa grova brott borde den vara tillgänglig för polisen (Bering, 2020).

En annan aspekt av samhällsnytta versus integritetsproblematiken är det trauma som samhället och de anhöriga lever i tills brottet får en upplösning. Flertalet svenska källor beskriver händelsen i Linköping som ett "trauma" (Canoilas, 2020b; Thulin, 2020; Johanson, 2020; TT, 2020d; Skogelin, 2020a), och att familjen till offren lidit sedan händelsen (Alamaa, 2021; Skogelin, 2020c). Dessa känslor är inte att förminska men måste också sättas i kontrast till de känslor som anhöriga kan uppleva när sökningar kan ske genom någon nära släktings profil, och hur deras integritet påverkas. Detta påpekas däribland av Ge och Budowle (2021) och Scudder et al. (2020), där anhöriga dels kan komma att ofrivilligt involveras i utredningsprocessen och dels inte gett samtycke till att medverka i DNA registret. Därigenom blir det en svår avvägning mellan å ena sidan anhöriga som brottsoffer och å andra sidan anhöriga till gärningsmän eller uppgiftslämnare.

Detta anspelar också på metodens preventiva funktion för brott. Flertalet artiklar betonar en glädje eller lättnad inför det faktum att gärningsmannen för dubbelmordet i

Linköping kunde gripas, och att denne till rättsväsendets kännedom inte begått fler brott (Eriksson, 2020a, 2020b, 2020d; Skogelin, 2020a, 2020b; TT, 2020). Detta belyser en rädsla inför det faktum att gärningsmannen under tiden i frihet hade kunnat begå liknande eller andra brott. Det skyddande syftet av övervakning är ett av två skäl som framställs av Galič, Timan, och Koops (2017) för hur övervakning kan förklaras.

6.1.1 Samhällsnytta kopplat till teori

IGG som metoden är i linje med den massövervakning som Clarke (1988) beskriver, men att det sker utifrån ett utredningssyfte vilket vanligen motiverar personlig övervakning. Användningen av datasystem för identifiering har ett antal fördelar, däribland möjligheten att skydda sina medborgare (Clarke, 1988). Skyddsfunktionen är ett skäl som motiverar övervakning enligt Galič, Timan, och Koops (2017). Detta antyds också av artiklarna (Eriksson, 2020a, 2020d; Skogelin, 2020a; TT, 2020), där det anses tursamt att den skyldige för dubbelmorden inte begick andra brott.

Angående vad Clarke (1988) beskriver att det snarare vore mer omoraliskt att inte använda de verktyg som står till ens förfogande, där den skyddande plikten staten har gentemot sina medborgare anses försummad genom att avstå från sådan användning. Detta kan anknytas till vad artiklarna påstår om att metoden är ett "viktigt verktyg" (Eriksson, 2020b, 2020c; Skogelin 2020a, 2020c; TT, 2020d) eller kraftfullt verktyg (Alvarsson, 2022b; Canoilas, 2020a; Lindskog, 2020), och ett effektivt verktyg (Canoilas, 2020a). IGG innebär därtill nya möjligheter för att lösa gamla brott (Hedenvind, 2021; Kudo, 2022; Sprangers, 2021). Sjölund menar att det inte finns några skäl för att inte fortsätta använda metoden, och chefen för kalla fall-gruppen i Region Väst, Eriksson, instämmer och ser det som en självklarhet att få använda de metoder vilka står till polisens befogande för att få lösa brott. Alla dessa åsikter kan ses spela på samma uppfattning som Clarke (1988) beskriver att det vore mer oförsvarbart moraliskt att inte använda redan existerande metoder. Han vidareutvecklar att vissa andra mer grundläggande dataveillance metoder inte ifrågasätts.

En aspekt framkommer inte av artiklarna men nämns i den tidigare forskningen (Wickenheiser, 2022), vilket är de samhällskostnader som kan besparas genom att använda övervakning, för att skydda privatpersoner och deras egendom. Dessa fördelar

beskrivs inte bara upplevas av samhället utan även av den privata sektorn. Överlag framhäver artiklarna positiva effekter från användning av metoden, men där Clarke (1988) poängterar att sådana metoder som baseras på datamatchning bör hanteras med försiktighet samt skepticism. Detta eftersom användningen kan strida mot samhälleliga värderingar, och att det föreligger en maktbalans mellan organisation och individ.

6.2 Integritet

Användandet av IGG är inte oproblematiskt då integriteten är viktig att ta hänsyn till. De två vanligaste perspektiven intervjupersonerna har i åtanke är ifall personerna som lämnar ifrån sig sitt DNA till släktforskningsdatabaser eller personer vars släkting utsatts för brott och vill ha upprättelse bör tas mest hänsyn till. Överlag uttrycker en majoritet av artiklarna användandet av IGG som en positiv metod för att lösa fler grova brott och därmed ge upprättelse till inblandade personer.

IMY valde att stoppa användningen av metoden IGG, vilket resulterade i ett missnöje hos privatpersoner, åklagare och personer anställda inom polisen, som blivit intervjuade till nyhetsartiklarna. Deras uppfattning är att det är viktigare att upprätthålla säkerheten i samhället genom att hitta gärningsmän på fri fot, innan de riskerar att upprepa sina brott. Ett annat argument som inte håller för att IMY ska stoppa användningen av IGG är att en del släktforskningsdatabaser kräver att användarvillkoren godkänns, vilket innebär att ens DNA kan komma att användas för IGG. Alltså borde inte IMY ställa sig emot all form av IGG-användning när människor trots allt själva valt att acceptera det.

Angående användarvillkoren är detta en aspekt som den tidigare forskningen berör. de Vries et al. (2022), García (2021), Guerrini et al. (2021) anmärker att tillgången till släktforskningsdatabaserna är förändrad, men att tillgången generellt varierar mellan olika databaser (Ge & Budowle, 2021; Greytak, Moore & Armentrout, 2019). Sedan kan samtycke till användarvillkoren problematiseras av att användarna eventuellt ej inser betydelsen av dem (Bonamin, Fridman & Medeiros, 2022; Rego & Anderson, 2021), därigenom kan föreställningen om informerat samtycke ifrågasättas. Sedan vidare hur långt detta samtycke kan anses sträcka sig (Samuel & Kennett, 2020). Samtycke kan också problematiseras där all behandling som är samtyckt till inte behöver vara etiskt godtagbart, vilket betonas av Samuel och Kennett (2021) i den tidigare forskningen.

Utformningen av ett godkännande är viktigt för om det kan betraktas som legitimt eller inte, men överlag kan samtycke betraktas som grundläggande för tillgången till materialet (Wickenheiser, 2022).

6.2.1 Integritet kopplat till teori

Användandet av IGG går att sammankoppla med Roger A Clarke (1988) teori gällande Dataveillance. Han talar om personlig övervakning vilket går att applicera på metoden IGG, då den innefattar att ha tillgång till DNA från personer som använder sig av en släktforskningsdatabas. Målet med dataveillance är att utreda eller övervaka. IGG grundar sig främst i ett utredande syfte. Enligt Clarke (1988) är personlig övervakning ett nödvändigt arbetssätt för att upprätthålla en säkerhet, där IGG är ett exempel på en effektiv metod som bidrar till detta. Clarke menar att personlig övervakning främst har en avskräckande effekt än den faktiska användningen av övervakningen (Clarke, 1988). Alltså om en framtida gärningsman vet med sig att metoden används kan detta i stor mån ha en avskräckande effekt. Detta då det kan finnas en risk att hens nära släktingars DNA finns i släktforskningsdatabasernas system.

Dataveillance medför även risker. En av dem är att användningssyftet går emot det givna samtycket (Clarke, 1988), vilket det finns risk för vid användandet av IGG. Personer som tar del av DNA från släktforskningsdatabaser kan utnyttja sin makt och använda det till annat utanför de acceptabla användningsområdena i användarvillkoren.

Trots vissa risker med metoden, mynnar innehållsanalysen ut i att samhällsnyttan väger tyngre än hänsynen mot eventuella inskränkningar på människors integritet. Detta med motiveringen att inskränkningarna på människors integritet inte är en nödvändig och konstant utgångspunkt vid användandet av IGG. Personerna med tillgång till människors DNA vid användandet av IGG är sakkunniga inom polisen, alltså är det inte vem som helst som kan få tillgång till människors DNA. Risken finns att dessa personer med behörighet utnyttjar sin makt, men det är inget som bör vara utgångspunkten. Det betonas även att metoden enbart ska användas som en sista utväg för att lösa grova brott, vilket även det minskar risken för att metoden missbrukas.

Clark (1988) beskriver att det finns en problematik kring reglering eftersom den teknologiska utvecklingen överskridit vad den lagliga regleringen omfattar. Eventuellt är frågan om metodens användning enbart en tidsfråga innan regleringen uppdateras. För närvarande pågår en biometriutredning, som förväntas vara färdigställd i juni 2023, inom vilken det kommer fastställas om det blir en lagändring vilken kan möjliggöra för fortsatt användning av IGG.

7. Diskussion

Resultatet för uppsatsen är beroende av det material som ligger till underlag för det, och behövs därigenom förstås utifrån det. Valet av artiklar är från tidpunkten då metoden introducerades till tidpunkten då resultat inhämtningprocessen inleddes, och de sökord som användes för urvalet kan kritiseras både för att vara för inkluderande och för exkluderande. De valdes ut eftersom de ansågs ringa in artiklar av intresse för arbetet. Eventuellt kan det finnas bättre sökord för att omfatta det urval av artiklar med relevans, men utifrån de artiklar som genererades ansågs de lämpliga. Valet av tidningar baseras på olika skäl av neutralitet samt kvalitetsjournalistik, men kan inte sägas vara representativa för hur alla tidningar talade om fallet i anknytning till användningen av IGG. Valet av nyhetssidor kan också representera vår förförståelse för hur vi betraktar dessa källor. Sannolikt hade andra forskare gjort ett annat urval på grund av deras individuella uppfattning. Däremot kan de ge en bra inblick i diskussionen kring ämnet. Genom att representativitet för hur alla talat om metoden inte varit ett mål för uppsatsen anses begränsningen av nyhetssidorna inte vara en nackdel. Ett urval var nödvändigt på grund av tids- samt platsbrist.

Vidare angående artiklarna så är medverkande personer oberoende av oss, och ger kanske därför inte ett representativt perspektiv för alla de åsikter som finns angående metoden och dess användning. Många av de röstgivande i artiklarna var poliser eller direkt involverade i utredningsarbetet, som eventuellt därav hyser ett bias gentemot IGG. Undantaget är några intervjuade advokater samt politiker, vilka eventuellt har egna bias gentemot IGG-användningen. Därutöver har möjligen författarna av artiklarna åsikter/förförståelse som påverkar valet och presentationen av information i artiklarna, vilket är viktigt att ha i beaktning när det gäller reliabiliteten. Eventuellt kan urvalet av

personer spegla varför mängden material som nämnde samhällsnytta i någon form var större än det som i någon form berörde ämnet integritet. Dock har inte ett uttryckt syfte varit att representera alla åsikter kring ämnet, utan snarare spegla den rådande debatten kring användningen av släktforskning som utredningsmetod. På grund av att artiklarna behandlar ett svenskt fall, lagstiftning och användning kan uppsatsens resultat inte generaliseras. Möjlig generalisering från resultatet och tidigare forskningen är att det finns integritetsproblem med IGG, men att metodens samhällsnytta ändå lyfts fram.

Speciellt politikerna, som intervjuas, kan betraktas ha en social press att hantera den brottsliga situationen i Sverige, och är eventuellt av denna anledning för IGG, och i längden ökad övervakning. Det kan anses gå i linje med tidigare politiska beslut angående exempelvis höjda straff. Sverige befinner sig i en brottsbekämpande tid, vilket kan ha präglat materialet samt förklara varför samhällsnytta, och därigenom brottsbekämpning, betonas mer än integritet. Möjligen ökar det samhälleliga klimatet den politiska pressen att genomföra mer övervaknings reformer, vilket eventuellt kan speglas av biometriutvecklingen. En möjlig framtida utveckling är större acceptans för övervakning, och därigenom ökad förekomst av repressiva metoder.

Trots det positiva stödet för metoden och den kvantitet av material som berör metodens samhällsnytta så innebär inte detta att integritetsproblematiken är negligierbar.

Integritet är dock viktigt att ta hänsyn till. De personers känslor, vars profiler används för att släktforska i utredningssyfte, är inte att bortse ifrån. Men detta kompliceras av andra personers känslor, såsom chansen för brottsoffer att få upprättelse. Det är en svår avvägning mellan dessa två, men sedan behöver det inte vara den ena eller det andra. Smith och Miller (2021) påpekar att det dock inte behöver föreligga ett nollsummespel mellan dem båda, utan att de kan samexistera. Därtill beskriver Scudder et al. (2020) samt García (2021) att det måste finnas en balans mellan samhällsnyttan och integritetsskydd. Eventuellt kan problematiken lösas genom att användarna av dessa databaser uttryckligen ger sitt medgivande och där det polisiära syftet framkommer tydligt.

Fokuset på integritet är avgränsat och eventuellt har andra viktiga aspekter förlorats i denna undersökning, som också bidrar till försiktighet inför metoden. Att integritet

valdes som huvudaspekt speglar eventuellt våran förståelse, även om den främsta motiveringen är IMYs utredning. Samtidigt fanns behov för avgränsning genom tidsramen och platsbristen.

Med den nya biometriutredningen pågående kommer frågan om fortsatt användning av IGG avgöras för tidpunkten. Men hur denna metod bör regleras därefter, om beslut tas att införa den, är en kommande fråga. Den tidigare forskningen berör mycket hur IGG kan regleras och hur den för närvarande kontrolleras där den är i bruk. Det presenteras olika alternativ för hur en potentiell reglering kan utformas. Ett kringliggande problem till detta är användningen av släktforskningsdatabaserna, vilka har egna begränsningar vilka påverkar polisens möjligheter.

8. Slutsatser

Syftet med denna undersökning har varit att undersöka diskussionen kring metoden IGG, främst utifrån ett integritetsperspektiv. Detta eftersom integritetsaspekten hänförs som IMYs starkaste skäl för att metoden ej bör komma i fortsatt bruk. Detta har gjorts genom att besvara följande frågeställningar: 1) Vilka teman presenteras i nyhetsartiklar från SVT, Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter angående användandet av IGG som brottsutredande metod för att lösa dubbelmordet i Linköping? 2) Hur ställer sig dessa teman mot varandra? För att besvara dessa frågor ansågs tematisk innehållsanalys vara en lämplig metod, dels på grund av tidsramen och dels för att det är den mest lämpliga metoden för att besvara frågeställningarna.

Från dessa frågeställningar och den tematiska innehållsanalysen kan följande slutsatser dras: Kvantiteten material som behandlar metodens samhällsnytta i någon form är större än materialet som nämner problem förknippat med integritet. Materialet för samhällsnyttan kan delas upp i teman 'samhällsnytta', 'metodens förutsättningar', 'nya möjligheter' och 'prevention'. De teman som kunde förefinnas bland materialet vilket berörde integritet var 'integritet' samt 'samtycke'. Resultatet tyder på att bland skribenterna, samt eventuellt tillfrågade personer för artiklarna, finns det en positiv attityd inför användningen av IGG, medan integritet är en mer nedtonad aspekt i dem. Detta kan eventuellt bero på samhällsutvecklingen, där brottsbekämpning som syfte

betonas mer. Möjligen har denna utveckling bidragit till ökad acceptans, och eventuellt krav, för mer övervakning. Den tidigare forskningen tyder på att det sammantaget finns en problematik främst kring integritet och samtycke, men att metodens effektivitet och som ny möjlighet för huvudsakligen kalla fall också betonas.

Det finns visst politiskt intresse och debatt kring framtiden för den fortsatta användningen av IGG vilket framkommer av resultatet, och en biometriutredningen är för närvarande under arbete. I denna kommer det eventuellt att fastställas om metoden kan användas igen eller inte. Några individer från artiklarna har satt sin tilltro till den pågående utredningen. Därav kommer resultatet av biometriutredningen vara högst aktuellt samt intressant för den framtida användning av IGG när den presenteras.

8.2 Framtida forskning

Framtida forskningsområdet gällande användandet av IGG ses ha få begränsningar, då det är en högaktuell diskussion som väntas få betydelsefulla resultat den 20 juni detta år. Forskning framöver kan därmed vara att göra en innehållsanalys gällande människors ställning gentemot utfallet. Alltså hade det varit intressant att se bortom dubbelmordet i Linköping och istället undersöka allmänhetens åsikter gällande metodens användande eller förbjudande i framtiden.

Vidare hade det även varit intressant att besvara samma aktuella frågeställningar, men med annan metodval. Med en utökad tidsperiod hade intervjuer varit genomförbara. Då hade det funnits möjlighet att djupdyka i ett färre antal personers tankesätt och därmed kunnat ställa mycket följdfrågor för att nå ett mer nyanserat resultat gällande varför de resonerar som de gör.

9. Referenslista

9.1 Litteratur

Baier, M., Nafstad, I., & Svensson, M. (2018). *Om rättssociologi : en introduktion* (1 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Bolander, E. & Fejes, A. (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. (2 uppl.). Stockholm: Liber.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3 uppl.). Stockholm: Liber.

Ekström, M & Larson, L. (2011) *Metoder i kommunikationsvetenskap*. (2 uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Hart, C. (2018). *Doing a literature review: releasing the social science research imagination*. Reprint London: Sage Publications.

9.2 Vetenskapliga artiklar

Bonamin, P. H. C., Fridman, C., & Medeiros, C. E. M. (2022). Perspective on the use of investigative genetic genealogy in Brazil. *Forensic Science International: Genetics Supplement Series*, 8, 208-209–209.

Clarke, R. (1988). Information technology and dataveillance. *Communications of the ACM*, 31(5), 498–512.

de Vries, J. H., Kling, D., Vidaki, A., Arp, P., Kalamara, V., Verbiest, M. M. P. J., Piniewska-Róg, D., Parsons, T. J., Uitterlinden, A. G., & Kayser, M. (2022). Impact of SNP microarray analysis of compromised DNA on kinship classification success in the context of investigative genetic genealogy. *Forensic Science International: Genetics*, 56.

Galič, M., Timan, T., & Koops, B.-J. (2017). Bentham, Deleuze and Beyond: An Overview of Surveillance Theories from the Panopticon to Participation. *Philosophy & Technology*, 30(1), 9–37.

García, Ó. (2021). Forensic genealogy. Social, ethical, legal and scientific implications. *Spanish Journal of Legal Medicine*, 47(3).

Ge, J., & Budowle, B. (2021). Forensic investigation approaches of searching relatives in DNA databases. *Journal of Forensic Sciences*, 66(2), 430–443.

Guerrini, C. J., Wickenheiser, R. A., Bettinger, B., McGuire, A. L., & Fullerton, S. M. (2021). Four Misconceptions about Investigative Genetic Genealogy. *Journal of Law and the Biosciences*, 8(1), 1–18.

Gurney, D., Press, M., Moore, C., Rolnick, C. I., Hochreiter, A., & Bossert, B. L. (2022). The need for standards and certification for investigative genetic genealogy, and a notice of action. *Forensic Science International*, 341.

Greytak, E. M., Moore, C., & Armentrout, S. L. (2019). Genetic genealogy for cold case and active investigations. *Forensic Science International*, 299, 103–113.

Kling, D., Phillips, C., Kennett, D., & Tillmar, A. (2021). Investigative genetic genealogy: Current methods, knowledge and practice. *Forensic Science International: Genetics*, 52.

Machado, H., & Silva, S. (2022). Investigative Genetic Genealogy: An Ethical and Privacy Assessment Framework Tool Is Needed. *Forensic Science Review*, 34(1), 17–19.

Miller, S., & Smith, M. (2022). Quasi-Universal Forensic DNA Databases. *Criminal Justice Ethics*, 41(3), 238–256.

Rego, R., & Anderson, J. (2021). Due Process Implications of Law Enforcement Agencies Using Investigative Genetic Genealogy to Solve Serious Crimes. *Alternative Law Journal*, 46(4), 307–313.

Rudschies, C., Čas, J., De Hert, P., Porcedda, M. G., & Raab, C. D. (2022). Power in the modern “surveillance society”: From theory to methodology. *Information Polity: The International Journal of Government & Democracy in the Information Age*, 27(2), 275–289.

Samuel, G., & Kennett, D. (2020). The impact of investigative genetic genealogy: perceptions of UK professional and public stakeholders. *Forensic Science International: Genetics*, 48.

Samuel, G., & Kennett, D. (2021). Problematizing consent: searching genetic genealogy databases for law enforcement purposes. *New Genetics & Society*, 40(3), 284–304.

Scudder, N., Daniel, R., Raymond, J., & Sears, A. (2020). Operationalising forensic genetic genealogy in an Australian context. *Forensic Science International*, 316.

Smith, M., & Miller, S. (2021). A principled approach to cross-sector genomic data access. *Bioethics*, 35(8), 779–786.

Tillmar, A., Fagerholm, S. A., Staaf, J., Sjölund, P., & Ansell, R. (2021). Getting the conclusive lead with investigative genetic genealogy – A successful case study of a 16 year old double murder in Sweden. *Forensic Science International: Genetics*, 53.

Urinboyev, R., Wickenberg, P., & Leo, U. (2016). Child Rights, Classroom and School Management: A Systematic Literature Review. *International Journal of Children's Rights*, 24(3), 522–547.

Wickenheiser, R. A. (2021). Investigative Genetic Genealogy: Current Status and Future Potential. *Forensic Science International: Synergy*, 3(100174-).

Wickenheiser, R. A. (2022). Expanding DNA database effectiveness. *Forensic Science International: Synergy*, 4.

9.3 Rättskällor

Dir. 2023:1. *Tilläggsdirektiv till Biometriutredningen (Ju 2021:05)*. Justitiedepartementet

EUR-lex (2016). *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter*

och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

SFS: 2018:1177. *Brottsdatalag (2018:1177)*. Justitiedepartementet L4

SFS: 2018:1693. *Lag (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område*. Justitiedepartementet L4.

SFS:2018:218. *Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning*. Justitiedepartementet L6.

9.4 Rapporter

IMY. (2021a). *Förhandssamråd enligt brottsdatalagen; användning av dna-baserade släktforskningsdatabaser*. (DI-2021-1521)

Fagerholm, S. A., Ansell, R., Tillmar, A., & Staaf, J. (2020). *Pilot: Dna-spår och släktforskning - Användning av släktforskningsdatabaser i brottsutredande syfte*.

NFC. (2022). *DNA-registerverksamheten- Årsrapport 2021*. (NFC Rapport 2022:05).

9.5 Internetkällor

BRÅ. (u.å). *Brottskoder – klassificering av brott*.

<https://bra.se/statistik/brottkoder---klassificering-av-brott.html> [2023-03-22]

Dagens Nyheter. (2016). *Så jobbar DN med kvalitetsjournalistik*.

<https://www.dn.se/nyheter/nyheter-hem/sa-jobbar-dn-med-kvalitetsjournalistik/>
[2023-05-09]

FBI. (u.å). *Combined DNA Index System (CODIS)*.

<https://le.fbi.gov/science-and-lab/biometrics-and-fingerprints/codis> [2023-03-22]

GEDMATCH. (u.å). *How it Works: Find Family Members From Around The World Using DNA Matching.*

<https://www.gedmatch.com/how-it-works/> [2023-05-15]

IMY (2023). *Om oss.*

<https://www.imy.se/om-oss/> [2023-03-21]

IMY. (2021b). *Grundläggande principer.*

<https://www.imy.se/verksamhet/dataskydd/det-har-galler-enligt-gdpr/grundlaggande-principer/> [2023-03-24]

IMY. (2022). *Så hänger lagarna ihop.*

<https://www.imy.se/verksamhet/dataskydd/sa-hanger-lagarna-ihop/> [2023-03-27]

Nationalencyklopedin. (u.å). *DNA.*

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/dna> [2023-03-23]

Nationalencyklopedin. (u.å.). *DNA-profil.*

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/dna-profil> [2023-03-23]

Nationalencyklopedin. (u.å.). *Integritet.*

<http://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/integritet>
[2023-05-26]

Nationalencyklopedin. (u.å.). *Nationellt forensiskt centrum.*

<https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/nationellt-forensiskt-centrum> [2023-03-21]

Peter Sjölund (2019). *Kan man testa sig hos ett bolag och föra över till andra?*

<https://petersjolund.se/testa-hos-ett-bolag-och-fora-over/> [2023-03-22]

RMV. (2023). *Det här gör vi.*

<https://www.rmv.se/om-oss/det-har-gor-vi/>[2023-03-22]

Snarprud, P. (2019). Mördare fångad av släktforskare. *Forskning & Framsteg*.
<https://fof.se/artikel/2019/4/mordare-fangad-av-slaktforskare/> [2023-03-20]

Socialstyrelsen (2021) *Etiska rådet*.
<https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/organisation/rad-och-namnder/etiska-radet/> [2023-03-21]

Smer. (2021). *Kort om DNA och brottsutredning*.
<https://smer.se/2021/04/26/kort-om-dna-och-brottsutredning/> [2023-03-27]

Svenska Dagbladet (u.å). *Välkommen till Svenska Dagbladet*.
<https://kund.svd.se/kundinfo/om-svd.html> [2023-05-09].

Svensk författningssamling (u.å.). *Om Svensk författningssamling*.
<https://svenskforfattningssamling.se/om-svensk-forfattningssamling.html>
[2023-03-26]

SVT (u.å) *Om oss*.
<https://omoss.svt.se/svts-roll/svt-ar-sjalvstandigt-och-oberoende.html>
[2023-05-09]

TV4 (2020) *DNA-detektiven: Dubbelmordet i Linköping*.
<https://www.tv4play.se/program/dna-detektiven-dubbelmordet-i-link%C3%B6ping>
[2023-03-20]

9.6 Tidningsartiklar

Ahlinder, S. (7 oktober 2022). Dna-forskaren ny hedersdoktor på miun – hoppas kunna lösa fler kalla fall. *SVT Nyheter Västernorrland*.
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/arets-hedersdoktorer-pa-mittunive rsitetet-utsedda>

Alvarsson, A (5 augusti 2022a). KD vill öppna dna-register för brottsutredningar. *Svenska Dagbladet Premium*.

<https://www.svd.se/a/OrGybl/kd-vill-oppna-dna-register-for-brottsutredningar>

Alvarsson, A. (8 augusti 2022b). KD vill öppna dna-register för brottsutredningar. *Svenska Dagbladet*.

Alamaa, H. (19 februari 2021). Peter från Härnösand löste dubbelmord: "En överklig känsla men väldigt härlig". *SVT Nyheter Västernorrland*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/peter-loste-dubbelmord-en-overklig-kansla-men-valdigt-harlig>

Beijron, A (2 september 2020a). Polisen kraftsamlar för att jobba med kalla mordfall. *SVT Nyheter Västernorrland*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/polisen-kraftsamlar-for-att-jobba-med-kalla-mordfall>

Beijron, A. (2 september 2020b). DNA-släktforskaren hoppas lösa dubbelmordet i Brattås. *SVT Nyheter Västernorrland*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/slaktforskaren-en-revolution-storre-an-fingeravtrycket>

Bergin, E. (17 oktober 2021). Mordvågen skakar om universitetsstaden. *Svenska Dagbladet Premium*.

<https://www.svd.se/a/x8e5mX/mordvagen-skakar-om-universitetsstaden>

Bering, S (2 september 2020). Polisregioner vill lösa kalla fall med släktforskare. *SVT Nyheter Inrikes*.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/polisregioner-vill-losa-kalla-fall-med-slaktforskare>

Bojs, K. (2020). Karin Bojs: En kriminalteknik för vår nya tid. *Dagens Nyheter*.

<https://www.dn.se/nyheter/vetenskap/karin-bojs-en-kriminalteknik-for-var-nya-tid/>

Brantemo, A. (2 september 2020). Linköpings trauma: Dubbelmördaren höll sig undan polisen i 16 år. *SVT Nyheter Öst*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/linkopings-trauma-daniel-nyqvist-gackade-polisen-i-16-ar>

Brantemo, A. (18 mars 2022). Släktforskning för brottsbekämpning utreds. *SVT Nyheter Öst*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/slaktforskning-for-brottsbekampning-utreds>

Brodin, A. (10 juni 2020). Mördarjakten inifrån. Dna-detektivernas kamp för att hitta mannen som gäckat polisen i 16 år. *Dagens Nyheter*.

Canoilas, V. (3 september 2020a). Olösta mord som nya dna-gruppen vill utreda. *Dagens Nyheter*.

Canoilas, V. (16 september 2020b). Nekar till mord - erkänner dråp: "Led av allvarlig psykisk störning". *Dagens Nyheter*.

Dagens Nyheter. (16 september 2020). Ledare: Tydliga regler krävs när polisen kartlägger vårt dna. *Dagens Nyheter*.

Eriksson, B (9 juni 2020). Dna-tekniken som löser dubbelmordet i Linköping. *SVT Nyheter*.

Eriksson, H. (2 september 2020a). Nyqvist tvättade bort blodet på McDonalds. *Svenska Dagbladet Premium*.

<https://www.svd.se/a/MRMr7o/aklagaren-om-atalet-mot-daniel-nyqvist>

Eriksson, H. (2 september 2020b). Dna-släktforskare går ihop - vill lösa kalla fall. *Svenska Dagbladet Premium*.

<https://www.svd.se/a/70XOQo/dna-slaktforskare-gar-ihop-vill-losa-kalla-fall>

Eriksson, H. (3 september 2020c). Grupp av dna-släktforskare vill lösa kalla fall. *Svenska Dagbladet*.

Eriksson, H. (3 september 2020d). Åklagaren om motivet: Han kände sig tvungen att döda. *Svenska Dagbladet*.

Gelin, L & Brantemo, A. (10 juni 2020). Barndomskompis tipsade om 37-åringen - hade intresse för knivar. *SVT Nyheter Öst*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/presstraff-om-dubbelmordet-i-linkoping>

Hedenvind, E. (2 februari 2021). Lista: Fem fall där DNA använts. *SVT Nyheter Inrikes*.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/lista-fem-fall-dar-dna-anvants>

Holmqvist, T. (17 januari 2021). Dubbelmordets lösning ger hopp till andra "kalla fall". *SVT Nyheter Öst*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/dubbelmordets-losning-ger-hopp-till-andra-kalla-fall>

Joelsson, F. (8 augusti 2019). Populära dna-register kan användas av polisen. *Svenska Dagbladet*.

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/xP760B/populara-dna-register-kan-anvandras-av-polisen>

Kudo, P. (6 juni 2022). 200 mord i Stockholm är olösta - trots framsteg inom dna-analyser. *Svenska Dagbladet*.

Lindskog, M. (29 november 2020). Polisen vill fortsätta med släktforskning och DNA. *SVT Nyheter Öst*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/polisen-vill-fortsatta-med-slaktforskning-och-dna>

Nekham, E. (29 augusti 2022). Så vill politikerna använda dna mot brott. *Svenska Dagbladet Premium*.

<https://www.svd.se/a/AL8Wm3/sa-vill-politikerna-anvanda-dna-mot-brott>

Olsson, E. (19 juni 2020). Mördaren hittades i familjeträdet - men det kan vara dåligt för DNA-tjänsterna. *Svenska Dagbladet*.

Sellén, P. (9 juni 2020). Släktforskaren från Älandsbro hjälpte polisen att lösa dubbelmordet i Linköping. *SVT Nyheter Västernorrland*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/slaktforskaren-fran-alandsbro-hjalpte-polisen-att-losa-dubbelmordet-i-linkoping>

Sellén, P. (10 januari 2022a). Polisens kalla fallgrupp prioriterar Brattåsmorden: Med nya ögon och dna-profilen hoppas vi få svar. *SVT Nyheter Västernorrland*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/polisens-kalla-fallgrupp-prioriterar-brattasmorden-med-nya-ogon-och-dna-profilen-hoppas-vi-fa-svar>

Sellén, P. (19 juni 2022b). Kalla fall-gruppen granskar dubbelmordet i Brattås efter sommaren. *SVT Nyheter Västernorrland*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/kalla-fall-gruppen-borjar-granska-dubbelmordet-i-brattas-efter-sommaren>

Sellén, P. & Ragnehag, P. (23 september 2022). Dna-släktforskaren från Älandsbro tror på genombrott i Brattåsutredningen. *SVT Nyheter Västernorrland*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/dna-slaktforskaren-fran-alandsbro-hoppas-och-tror-pa-genombrott-i-brattasutredningen>

Skogelin, M. (2 september 2020a). Tvångstankar bakom dubbelmordet. *Svenska Dagbladet Premium*.

<https://www.svd.se/a/na5xRB/polisen-om-dubbelmordaren-han-ar-medgorlig>

Skogelin, M. (14 september 2020b). Nyqvist passade perfekt in på profilen. *Svenska Dagbladet Premium*.

<https://www.svd.se/a/0KEvpo/nyqvist-passade-perfekt-in-pa-profilen>

Skogelin, M. (15 september 2020c). Pappan: Han var allt i den här familjen. *Svenska Dagbladet Premium*.

<https://www.svd.se/a/bnKkdB/rattegangen-om-dubbelmordet-2004-inleds>

Skogelin, M. (21 september 2020d). Åklagaren yrkar på vård för Daniel Nyqvist. *Svenska Dagbladet Premium*.

<https://www.svd.se/a/gWPBx1/barndomsvanner-till-nyqvist-vittnar-i-ratten>

Skogelin, M. (1 oktober 2020e). Daniel Nyqvist döms för dubbelmordet - får vård. *Svenska Dagbladet Premium*.

<https://www.svd.se/a/1BkEGJ/16-ar-efter-dubbelmordet-nu-meddelas-domen>

Skogelin, M. (1 oktober 2020f). Mordutredaren sätter punkt efter 16 år. *Svenska Dagbladet Premium*.

<https://www.svd.se/a/WOLn2j/mordutredaren-satter-punkt-efter-16-ar>

Solander, I. (4 mars 2019). 15 år gamla fallet kan lösas med dna-spår. *Dagens Nyheter*.

<https://www.dn.se/nyheter/sverige/dubbelmordet-i-linkoping-kan-losas-med-dna-efter-15-ar/>

Sprangers, J. (11 maj 2021). Myndighet stoppar polisen från att lösa mord med dna-släktforskning. *SVT Nyheter Väst*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/myndighet-stoppar-polisen-fran-att-losa-brott-med-dna-slaktforskning>

Lindblad, C. (6 mars 2019). Svensk polis tillåts ta hjälp av DNA-register i USA. *SVT Nyheter Öst*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/svensk-polis-far-ta-hjalp-av-dna-register-i-usa>

TT. (2 september 2020). Daniel Nyqvist ska ha valt ut offren slumpmässigt. *Svenska Dagbladet Premium*. <https://www.svd.se/a/P9Wxo6/atalas-for-dubbelmordet>

von Hall, G. (4 juli 2020). Så gäckade Golden State Killer polisen - i 40 år. *Svenska Dagbladet*.

<https://www.svd.se/a/mROWx0/sa-gackade-golden-state-killer-polisen-i-40-ar>

Bilagor

Författare	Publikationstyp	År	Land
Gurney, D. Press, M. Moore, C. Rolnick, C., I. Hochreiter, A. Bossert, B. L.	Artikel	2022	USA
de Vries, J., H Kling, D. Vidaki, A. Arp, P. Kalamara, V. Verbiest, M., M.P.J. Piniewska-Róg, D. Parsons, T., J. Uitterlinden, A., G. Kayser, M.	Artikel	2022	Samverkande experter med tillhörighet till: Nederländerna Sverige Polen
Tillmar, A. Fagerholm, S. A. Staaf, J. Sjölund, P. Ansell, R.	Artikel	2021	Sverige
Kling, D. Phillips, C. Kennett, D. Tillmar, A.	Översiktsartikel	2021	Samverkande experter med tillhörighet till: Sverige Norge Spanien Storbritannien
Bonamin, P.H.C. Fridman, C. Medeiros, C.E.M.	Enkätstudie	2022	Brasilien
Wickenheiser, R. A.	Artikel	2022	USA
Samuel, G.	Intervjustudie	2020	Storbritannien

Kennett, D.			
Scudder, N. Daniel, R. Raymond, J. Sears, A.	Artikel	2020	Australien
García, Ó.	Översiktsartikel	2021	Spanien
Machado, H. Silva, S.	Artikel	2022	Portugal
Rego, R. Anderson, J.	Artikel	2021	-
Guerrini, C., J. Wickenheiser, R., A. Bettinger, B. McGuire, A., L. Fullerton, S., M.	Artikel	2021	-
Smith, M. Miller, S.	Artikel	2021	Samverkande experter med tillhörighet till: Australien Nederländerna Storbritannien
Samuel, G. Kennett, D.	Intervjustudie	2021	Storbritannien USA
Miller, S. Smith, M.	Artikel	2022	Samverkande experter med tillhörighet till: Australien Nederländerna Storbritannien
Wickenheiser, R.	Artikel	2021	USA
Ge, J. Budowle, B.	Akademisk journal	2020	-
Greytak, E.,M. Moore, C. Armentrout, S., L.	Artikel	2019	USA

Bilaga 1. Uppvisar den deskriptiva analysen som gjorts för artiklarna enligt variablerna: författarna, typ av publikation, publikationsår samt land för antingen publikationen eller författarnas association.